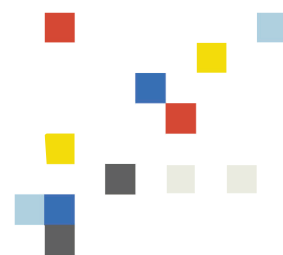

Årsrapport

2015

23:59:60

Det siste skuddsekund? International Earth Rotation and Reference Systems Service (IERS) bestemte at natt til første juli 2015 skulle det legges til et skuddsekund. Men ordningen er omdiskutert. Kanskje var det siste gang Justervesenet la til det lille sekundet?

Innhold

I. Leders beretning	3
II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	5
III. Årets aktiviteter og resultater	8
Regelverksutvikling	9
Tilsynsvirksomheten	12
Laboratorievirksomheten.....	19
Økonomiske rammer for 2015	26
IV. Styring og kontroll av virksomheten	28
V. Vurdering av fremtidsutsikter	32
VI. Årsregnskapet	35
Vedlegg 1: Tilstandsskjema	55

I. Leders beretning

Justervesenet har i 2015 gjennomført systematisk og god produksjon av tilsyn og tjenester på høyt kvalitetsnivå, forskning og utvikling på et internasjonalt nivå, regelverksutvikling, utprøving av nye tilsynsmetoder samt administrative prosesser. Derfor mener Justervesenets direktør at etaten har bidratt vesentlig til å sikre tillit til norske målinger og måleresultater. I tillegg til den løpende ordinære produksjonen har følgende vært viktige for Justervesenet i 2015:

- I 2015 er det i samarbeid med NFD etablert en ny modell for finansiering av tilsynsvirksomheten, samt endringer av forskrifter for å innføre det nye regimet fra 1.1.2016. Finansieringen blir nå basert på en kombinasjon av sektoravgifter for en del områder og gebyrer for andre, og gir Justervesenet det rammeverket som skal til for å velge de mest effektive tilsynsformene.
- I 2015 har Justervesenet startet arbeidet med å legge til rette for avgiftsinnkreving i 2016, samt for endring av selve utførelsen av tilsynet. Risikovurderinger er et vesentlig grunnlag for valg av tilsynsmetode og omfang.
- 2 sentrale direktiver om måleinstrumenter endres med virkning fra 20.04.2016. Justervesenet har gjennomført nødvendige forskriftsendringer og høringer i 2015, slik at endringene kan implementeres fra virkningsdatoen. Det at Justervesenet er teknisk kontrollorgan for de to direktivene betyr også at Justervesenet må utpekes på nytt innen den samme datoen. Det er lagt ned et betydelig arbeid for å forberede nyutpekingen.
- Justervesenet har i 2015 utviklet sitt engasjement i det europeiske forskningssamarbeidet EMPIR og er fra 2015 deltager i 2 nye prosjekter. Fra utlysingen i EMPIR i 2015 er også Justervesenet med i ytterligere 2 nye prosjekter som skal starte våren 2016. Flere av prosjektene har også deltakelse fra andre norske miljøer.

Utprøving av nye tilsynsmetoder kom også i 2015 delvis i konflikt med kravet om gebyrinntekter. I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett ble inntektskravet for gebyr redusert for å ivareta dette, men da med et tilsvarende kutt i utgiftbudsjettet. Dette resulterte i en stram økonomisk situasjon, noe som blant annet går ut over mulighetene til investeringer knyttet til IKT samt instrumenter og normaler for laboratorie- og tilsynsvirksomheten. Med god innsats fra alle ansatte og god styring har Justervesenet nådd de økonomiske målene i tildelingsbrevet.

Tjenesteproduksjonen er jevnt økende. Både privat næringsliv, forskingsinstitusjoner og offentlige myndigheter ønsker Justervesenets bidrag til å styrke tilliten til målingene sine.

For å støtte Justervesenets arbeid er det et sterkt behov for å modernisere IKT-løsningene i etaten. I 2015 har Justervesenet videreutviklet planene for en mer omfattende satsning, som vil komme i gang fra 2016 om enn i et noe mindre omfang enn foreslått i satsningsforslaget for 2016. Parallelt med satsingen prioriteres vedlikehold og drift av løsningene.

Jeg vil som leder av etaten takke alle medarbeiderne og lederne i Justervesenet for gode bidrag til å nå målsettingene for 2015.

Kjeller, 26.02.2016

Fungerende direktør
Hans Arne Frøystein

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Justervesenet er en etat under Nærings- og fiskeridepartementet ved Næringspolitisk avdeling.

Justervesenet skal sikre tillit til norske målinger og måleresultater gjennom en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt.

Etatens virksomhet er hjemlet i «Lov om målenheter, måling og normaltid». I tillegg forvalter Justervesenet «Lov om varer av edelt metall mv.» og er Teknisk kontrollorgan (TKO) for måleinstrumenter etter to EU-direktiv.

Norges medlemskap i Meterkonvensjonen (fra 1875) er sentral for internasjonal tillit til norske målinger. Videre er Norge medlem i OIML-konvensjonen (fra 1958) som bidrar til global harmonisering av krav innenfor lovregulert måling. I tillegg er Norge med i Wienkonvensjonen (fra 1972, også kjent under navnet Hallmarkingkonvensjonen). Justervesenet representerer Norge i de 3 konvensjonene. På europeisk nivå er Justervesenet medlem i EURAMET e V, inkludert de europeiske forskningsprogrammene EMRP og EMPIR, og i WELMEC.

Flere statlige virksomheter, for eksempel Politiet og Vegvesenet, benytter Justervesenets måletekniske tjenester for å sikre trygge måleresultat og skape tillit til sitt arbeid.

Innenfor tilsynsvirksomheten utveksler Justervesenet erfaringer og/eller samarbeider med flere tilsyn, som Fiskeritilsynet, Skatteetaten, Politiet, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat m.fl.

Tilsynet retter seg mot en rekke bransjer i store deler av næringslivet der måling er sentralt først og fremst som grunnlag for økonomiske oppgjør.

De måletekniske tjenestene Justervesenet leverer, bidrar til tillit og markedsadgang for bedrifter som trenger nøyaktige målinger i kvalitetssikring, utvikling og produksjon.

Etaten er organisert i tre fagavdelinger:

- Nasjonalt laboratorium (NL)
- Tilsynsavdelingen (TS)
- Avdeling for utredning og regelverk (UR)

I tillegg hjelper Administrasjonsavdelingen alle fagavdelinger i administrative prosesser.

Størstedelen av Justervesenets aktivitet er lokalisert på Kjeller i Skedsmo kommune i Akershus. Bygget på Kjeller sto ferdig i 1997 og er spesialtilpasset Justervesenets behov for avanserte laboratorium. Justervesenets tilsynsvirksomhet er delvis lokalisert utenfor Kjeller med egne distriktskontor i Tromsø, Trondheim, Bergen og Stavanger. Distriktskontoret som dekker Østlandet er lokalisert sammen med den andre virksomheten på Kjeller. Distriktskontorene rapporterer til Tilsynsavdelingen.

Toppledelsen består av direktør, avdelingsdirektører for NL og for TS, avdelingsleder UR og Administrasjonssjef. Tre av de fem topplederne er kvinner.

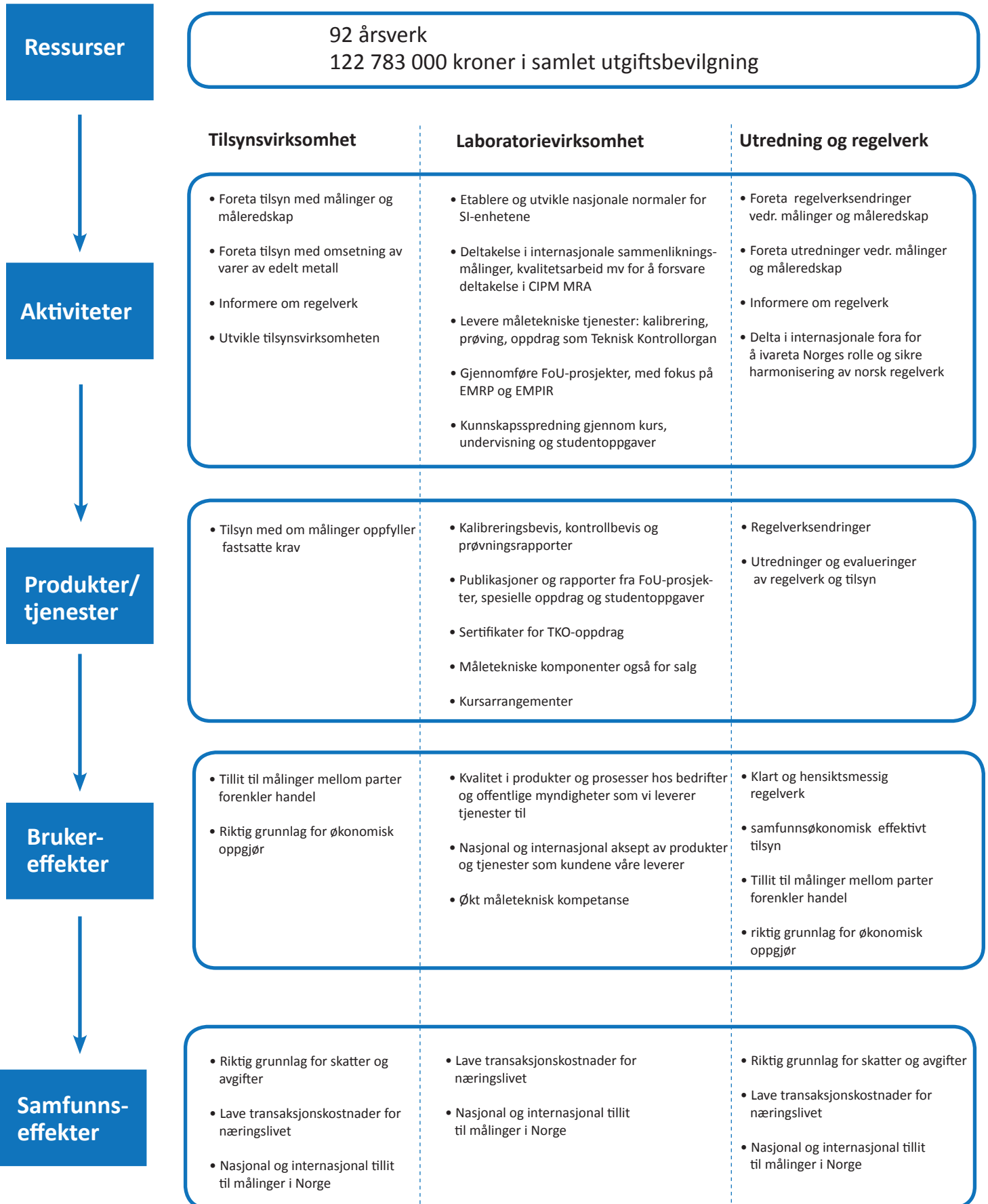
I 2015 har Justervesenet hatt rundt 22 årsverk ved laboratorievirksomheten på Kjeller. 45 årsverk er knyttet til operativ tilsynsvirksomhet med utgangspunkt i distriktskontorene, 7 årsverk til sentral tilsynsvirksomhet, 3 årsverk innen utrednings- og regelverksarbeidet og 15 årsverk i administrasjonsavdelingen.

Nøkkeltall fra årsregnskapet	2013	2014	2015
Antall årsverk	90	92	92
Samlet tildeling post 01–99	121 446 000	127 327 000	122 783 000
Utnyttelsesgrad post 01–29	97,5 %	94,4 %	99,1 %
Driftskostnader	120 527 819	124 900 045	127 041 325
Lønnsandel av driftskostnader	51 %	52 %	53 %
Lønnskostnader per årsverk	687 295	707 362	733 323

Et årsverk er definert som en person i 100 % stilling i et helt år. Tallet på månedsverk regnes ut fra tallet på timer per måned. Tallet på årsverk regnes som sum av månedsverk i perioden, delt på tallet på måneder i perioden. Utrekningene blir ikke redusert av ferieuttak eller at personer avspaserer fleksitid og reisetid, men annet fravær ≥ 1 dag. Om fraværet/permisjonen er med eller uten lønn påvirker ikke utregningene.

Relevante nøkkeltall for ulike aktiviteter vil bli omtalt for hvert fagområde.

Resultatkjede

III. Årets aktiviteter og resultat

Her følger en samlet presentasjon av Justervesenets aktiviteter og resultater for 2015. Presentasjonen er bygget opp etter målstrukturen i tildelingsbrevet, med de 3 hovedområdene Regelverksutvikling, Tilsynsvirksomhet og Laboratorievirksomhet.

Justervesenet har i 2015 forberedt for harmonisering av vårt regelverk til endringer i de 2 sentrale EU-direktivene MID og NAWI som implementeres 20.04.2016.

Vi har i samarbeid med departementet utviklet en ny finansieringsform for tilsyn, som blir delvis basert på årsavgifter. Endringen innføres fra 01.01.2016. Endring i finansiering gir Justervesenet mulighet til å velge den tilsynsformen som er mest effektiv ut fra formålet i Måleloven. Tilsynet kan i større grad legges opp etter risikovurderinger, slik at sterkest fokus og størst ressursbruk blir der risikoen vurderes som høyest. Arbeidet med omlegging av tilsynsmetodikk og risikovurderinger er startet i 2015.

Et annet viktig grunnlag for tillit til den norske måletekniske infrastrukturen ligger i Justervesenets realisering og utvikling av nasjonale målenormaler. Det forankrer vår virksomhet i et globalt akseptert rammeverk til nytte for bedrifter og myndigheter. Justervesenet opplever en økt etterspørsel etter måletekniske tjenester fra kunder i en rekke bransjer i privat sektor og blant offentlige myndigheter.

Justervesenets rolle som kompetansemiljø utvikles, og vi gjennomfører måleteknisk forskning på internasjonalt nivå, med hovedfokus på det europeiske programmet EMPIR.

Regelverksutvikling

Målesetting fra tildelingsbrevet:

3.1 Sørge for forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverk på måleteknikkområdet.

Lov om målenheter, måling og normaltid har som formål å sikre at målinger og måleresultat er tilfredsstillende nøyaktige ut fra hensynet til effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser. Dette betyr blant annet at både det regelverket vi har på måleteknikkområdet og mulig nytt regelverk skal vurderes i lys av formålet i loven.

Utredninger og forskriftsendringer

Her er det gitt en kort oppsummering av arbeidet med regelverksutvikling og utredninger i 2015. Mer detaljert informasjon er gitt i møter med departementet og i rapporter Justervesenet har sendt departementet gjennom året.

Regelverksendringer

Harmonisering av regelverket til nye direktiv på måleteknikkområdet

Måleinstrumentdirektivet 2004/22/EC (MID) og direktiv for ikke-automatiske vekter 2009/23/EF (NAWI) endres fra og med 20. april 2016 for å tilpasses forordning 765/2008. I denne forbindelse har Justervesenet gjennomført en grundig gjennomgang av *forskrift om målenheter og måling* og *forskrift om krav til ikke-automatiske vekter* for å bringe disse forskriftene i samsvar med de nye direktivene. Endringene ble sendt på høring med høringsfrist henholdsvis 1. oktober og 1. desember. Endringene som følger av tilpasningen til de nye direktivene er i hovedsak tydeliggjøringer og utdypinger av tidligere generelle formuleringer, spesielt knyttet til økonomiske operatører. Justervesenet har i tillegg lagt vekt på å implementere direktivene på en slik måte at det er lett å finne frem til tilsvarende bestemmelser i nasjonalt regelverk og direktivene.

Endringene vil tre i kraft fra og med 20. april 2016, samme dato som de nye direktivene erstatter de gamle direktivene.

Innføring av ny form for brukerfinansiering for Justervesenets tilsyn

Justervesenet har i 2015 arbeidet intenst med å få på plass en ny form for brukerfinansiering for tilsynet fra 2016. Gebyrfinansieringen av tilsynet har lagt klare begrensinger på utviklingen av tilsynet, og har vært til direkte hinder for å ta i bruk mer målrettede tilsynsformer enn det tradisjonelle periodiske tilsynet. Risikobasert tilsyn, stikkprøvebasert tilsyn og informasjonskampanjer er aktuelle tilsynsformer som ikke lar seg gebyrfinansiere, men som på enkelte områder er langt mer effektive enn periodisk tilsyn.

Justervesenet har derfor utviklet, i samarbeid med NFD, en finansieringsmodell basert på årsavgift for sentrale områder. I tillegg er det innført et gebyr som ilegges når tilsynet avdekker brudd på regelverket, for å oppnå et insentiv til å følge regelverket. På områdene som ikke er finansiert ved årsavgift, innføres en ny form for gebyrfinansiering bestående av et oppmøtegebyr og timegebyr. På områdene som finansieres ved årsgebyr vil dette gi Justervesenet frihet til å ta i bruk tilsynsmetoder som for eksempel risikobasert tilsyn og stikkprøvebasert tilsyn. På områdene som fortsatt gebyrfinansieres vil det periodiske tilsynet i hovedsak videreføres.

Forskrift om målenheter og måling ble sendt på høring fra NFD i oktober med høringsfrist 24. november. Forskriften ble gjort gjeldende fra 1.1.2016.

Det ble samtidig gjort endringer i følgende instrumentspesifikke forskrifter for å legge til rette for finansiering ved årsavgift for aktuelle områder:

- forskrift om krav til automatiske gravimetrisk fyllmaskiner
- forskrift om krav til automatiske diskontinuerlige summeringsveker (summerende beholderveker)
- forskrift om krav til instrumenter for automatisk veiing av enkeltmengder (catchveker)
- forskrift om krav til gjennomstrømningsmålere (for væsker unntatt vann)
- forskrift om krav til ikke-automatiske vekter
- forskrift om krav til taksametre
- forskrift om krav til transportbåndveker

Ny forskrift om krav til innhold i ferdigpakninger

Justervesenet gjennomførte i tillegg i 2015 en høring etter EØS-høringsloven av ny forskrift om krav til ferdigpakninger. Det kom ingen innvendinger til innholdet i forskriften og *forskrift om krav til nettoinnhold med videre* i ferdigpakninger ble gjort gjeldende fra 1.1.2016.

Utredninger og evalueringer av regelverk

Utredning om elektrisitetmålere

Justervesenet har i 2015 videreført utredningen om elektrisitetmålere ved å starte arbeidet med å vurdere krav og kontrollordning på dette området. Det er bl.a. opprettet en referansegruppe med representanter fra bransjen som bidrar i diskusjonen rundt disse temaene. En viktig del av vurderingen er å klargjøre Justervesenets rolle som tilsynsmyndighet i en fremtidig kontrollordning. Arbeidet med utredningen videreføres i 2016, og vil også omfatte vurderinger av behov for krav på områder hvor elektrisitetmålere benyttes som ikke er dekket av forskrift om krav til elektrisitetmålere slik den er utformet i dag.

Evaluering av regelverk for taksametre

Justervesenet videreførte i 2015 en evaluering av regelverket for og tilsynet med taksametre fra 2014. Evalueringsrapporten er ved årsskiftet ute på ekstern høring og evalueringen vil fullføres første del av 2016. Evalueringen avdekker at det forhåndsvarslede periodiske tilsynet med taksametre er ressurs-

← →

krevene og innehar klare svakheter knyttet til muligheten for å oppdage tilsiktede feil. Et langt mindre ressurskrevende tilsyn basert på kontroll med utvalg, eventuelt i kombinasjon med risikovurderinger, vil sannsynligvis bidra med større nytte med hensyn til korrekt måleresultat.

Ved innføring av ny finansieringsform ble brukerfinansieringen for tilsyn med taksametre endret til årsavgift, slik at det fra 2016 ligger til rette for å ta i bruk nye og mer effektive tilsynsformer på dette området.

Nye utrednings- og evalueringsområder

Justervesenet planlegger i 2016 utredninger knyttet til regelverk for edelmetall og drivstoffpumper, og oppfølging av anbefalte tilsynsmetoder på ferdigpakke-området.

Internasjonalt arbeid

Justervesenet deltar aktivt i det europeiske samarbeidet om lovregulert måling gjennom organisasjonen WELMEC. Justervesenet har representanter i alle arbeidsgrupper og i den overordnede komiteen. Hovedfokus i WELMEC-samarbeidet ligger på tolkning og felles praktisering av direktivene MID og NAWI. Det er utarbeidet guider på mange områder som viser til felles forståelse og praksis ved håndheving av direktivene. WELMEC er også et egnet fora for å fremme forslag til endringer i direktiv og praksis. Deltakelse i WELMEC er videre avgjørende for at Justervesenet skal kunne sikre at Norge følger sine plikter i henhold til EØS-avtalen på det måletekniske området.

Justervesenet deltar også som observatør i EU-kommisjonens arbeidsgruppe for måleinstrument (WG-MI). Dette er en viktig arena for førstehånds informasjon om EU-kommisjonens planer og meninger knyttet til reguleringer på det måletekniske området.

Videre deltar Justervesenet i samarbeidet knyttet til Hallmarking-konvensjonen som regulerer handel med edle metaller, og i International Organization of Legal Metrology (OIML) for å følge med på den internasjonale utviklingen innen lovregulert måling.

I tillegg samarbeider Norge med Sverige, Danmark, Finland og Island i det nordiske forumet NORDJUST. I dette forumet diskuteres fellesnordiske problemstillinger og der det er aktuelt samarbeider landene om felles innspill i WELMEC eller EU-kommisjonens WG-MI.

Administrator for ICSMS (Information and Communication System for Market Surveillance)

Justervesenet er nasjonal administrator for ICSMS i Norge. Det kom i 2015 en ny versjon av databasen, og Justervesenet gjennomførte derfor opplæring i bruk av ICSMS for andre markedstilsynsmyndigheter i Norge. Justervesenet deltok selv i fora både i EU-kommisjonen og nasjonalt der ICSMS er tema.

Tilsynsvirksomheten

Målsetting fra tildelingsbrevet:

3.2 Sikre trygghet for at måleresultater som brukes i økonomisk oppgjør, er tilstrekkelige nøyaktige.

Det etaten først og fremst skal oppnå på dette området er:

- at måleredskaper og måleresultater som er underlagt lovpålagt tilsyn, skal være så nøyaktige som mulig og minst så nøyaktige som minstekrav fastsatt av Justervesenet
- at næringslivet skal få relevant informasjon om regelverk og bruk av måleredskaper
- at tilsynsmetodene for å bedre feilsituasjonen og effektivisere tilsynsvirksomheten blir videreutviklet

Tilsyn som er utført med måleredskap og måleresultat som er omfattet av krav i regelverket

Tilsyn som er utført i 2015 omfatter:

- Periodisk tilsyn med måleredskaper og målinger
- Risikobasert tilsyn med veiing ved landing av fisk
- Tilsyn med varer av edelt metall
- Tilsyn med internkontroll hos enkelte aktører
- Markedstilsyn

Ressursbruk, periodisk tilsyn med måleredskap

Det utføres både tjenester (TKO oppdrag) og tilsynsvirksomhet i tilsynsavdelingen. Oversikten viser summen av tidsbruk ved produksjon av tjenester og tilsyn som utføres i tilsynsavdelingen.*

År	2013	2014	2015
Timer som er brukt på tilsyn og tjenester	47 693	44 499	44 192

*Tallene for 2013 og 2014 avviker noe fra det som er presentert i årsrapporten i 2015, da uttrekket fra timeregistreringen er noe endret. Tallene i tabellen er sammenlignbare og gir derfor et riktig bilde av utviklingen.

Samlet tidsbruk på tilsyn og tjenester er altså relativt uendret fra 2014 til 2015. Totalt antall tilgjengelige ressurser i tilsynsavdelingen er også uendret. Det kan derfor ikke sies å være betydelig forskjell i hvor «effektivt» tiden har blitt benyttet. I realiteten er nedgangen i timer brukt på tilsyn redusert i 2015 sammenlignet med 2014, da omfanget av TKO-oppdrag som er utført i tilsynsavdelingen har økt i 2015.

Tabellen viser antall måleredskaper som er kontrollerte i 2015 og i de to foregående år:

År	2013	2014	2015
Samlet antall måletekniske kontroller av måleredskap	29 300	28 500	23 800
Oppfølgingskontroller etter reparasjon o.l.	4 388	4 510	4 016
Samlet antall registrerte avvik, satt sammen av	2 978	2 844	2 906
– feil som påvirker måleverdien	1 926	1 761	1 650
– administrative feil	1 052	1 083	1 256
Avvik hvor det ble gitt pålegg om retting	1 725	1 336	1 500

Områdene taksametre, vekter i dagligvarebutikker og målere på bensinstasjoner utgjør en stor del av antallet som blir kontrollert. På bakgrunn av risikovurderinger som er gjort er dette områder som i 2015 er prioritert ned sammenlignet med tidligere år.

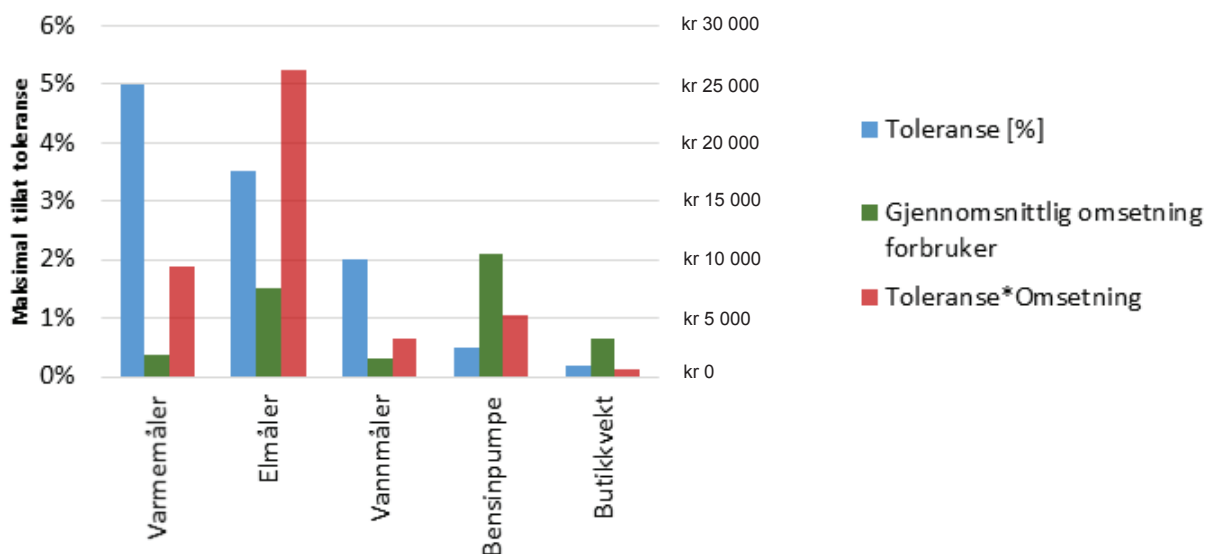
Hvilke minstekrav til nøyaktighet som fastsettes, med begrunnelse ut fra målelovens formål

Minstekravet til nøyaktighet omtales i regelverket ofte som toleranse, og kravene er for de fleste redskapstyper angitt som den akseptable positiv og negativ feil i prosent i måleresultat.

Figuren under viser toleransen og hva toleransen innebærer i risiko for en gjennomsnitt forbruker ved bruk av ulike typer måleredskaper. Toleransene for måleredskaper er stort sett gitt som krav som følger av europeiske direktiv som er implementert i norsk lovgiving. Det er ikke anledning til å fastsette snevrere toleranser enn det som følger av direktivene da dette vil innebære en handelshindring.

Som figuren viser er det stor forskjell på toleransen for ulike typer måleredskap. Dette blir omtalt nærmere for enkelte områder i neste avsnitt der konsekvensen av endring i feilsituasjonen blir omtalt.

Toleranser og forbruk (konsumentrisiko)

Figur 1: Den røde kolonnen kan ses på som et mål for "regelverkets aksepterte risiko" for de forskjellige typene måleredskap.

Om en gitt andel av en type måleredskap har feil som er utenfor toleransen, vil dette innebære forskjellig risiko avhengig av omsetning, type måleredskap, tillatt feil og hva resultatet benyttes til. Andelen måleredskaper som ikke oppfyller kravene er derfor ikke et godt mål alene for risikoen. I 2015 har Justervesenet derfor startet arbeidet med å legge en mer systematisk risikovurdering til grunn for vurdering av om feilsituasjonen er akseptabel eller ikke.

Endring i feilsituasjonen som har skjedd gjennom året, og hvilke konsekvenser feilmåling antas å ha

Endringen i hvor mye som måles feil på forskjellige områder er vanskelig å anslå eksakt. Justervesenets registreringer av feil på måleredskap fra tilsynet gir en indikasjon. Det er eksempelvis vanskelig å vite om den høyere andel feil som er registrert i 2015 skyldes at tilsynet har vært mer treffsikkert i å føre tilsyn med aktører med høy risiko, enn om den generelle feilsituasjonen er endret. Det vil derfor i det følgende fokuseres på risikoen på enkelte områder og henvises til feilregistreringer der det er mest relevant.

Det er i 2015 arbeidet med en risikovurdering som skal gi informasjon som kan benyttes for vurdering av behov for utvikling av tilsynet, omfang av tilsynet og behov for ytterligere regelverksutredninger.

Det er gjort en inndeling i tilsynsområder. Risikovurderingen som er foretatt søker for hvert tilsynsområde å gi svar på:

- Risikoen for feil målinger
- Risikoen for at det ikke foreligger nok kunnskap om et område
- Risikoen for at det benyttes feil virkemidler og feil ressurser i tilsynet

Omtale av endringer i feilsituasjon der risikoen for feil målinger vurderes som høy

Veiging av pukk og grus samt annen veiging på bilvekker

Bilvekker (tungvekker) blir benyttet til mange formål, eksempel på bruk er:

- Salg av industriråstoff og ferdig tilvirkede industriprodukt
- Salg av byggeråvarer (pukk og grus)
- Kjøp og salg av skrapmetall og metall
- Vektkontroll av lastebiler (av vegmyndighetene)

Det er også i 2015 registrert mange feil under kontrollen av tungvekker. Registreringene tyder ikke på at feilsituasjonene har bedret seg i 2015.

Store vekter har en snever toleransegrense (omlag 0,2 %, avhengig av hvor tung last den benyttes til). Den høye feilprosenten i seg selv betyr derfor ikke at det er høy risiko ved bruk av store vekter. I lys av feilregistreringen har Justervesenet i 2015 utført en risikovurdering som bekrefter at feilene utgjør en betydelig risiko. Det er også gjort analyser av årsakene til den høye feilraten med tanke på å finne egnede tiltak til å bedre feilsituasjonen. I 2016 vil det jobbes videre med å endre tilsynet og vurdere andre tiltak. I tillegg har Justervesenet på bakgrunn av den høye risikoen intensivert tilsynet med tungvekker i 2015. I 2015 ble det brukt 4610 timer på tilsyn av tungvekker, som utgjør en økning på 71 % fra 2014.

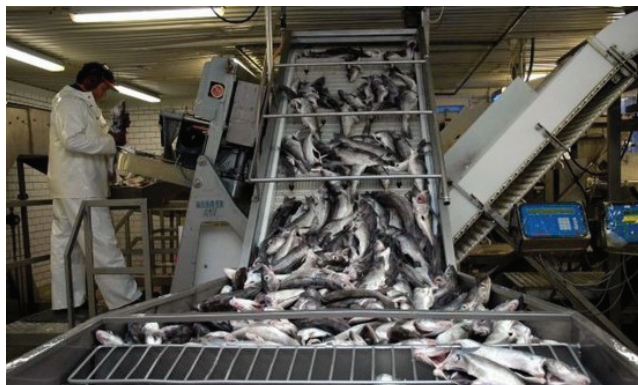
	2013	2014	2015
Administrativ feil	11	18	32
Måleteknisk feil	110	74	158
Tall på kontroller og oppdrag*	435	386	605
Andel av kontroller med feil som medførte pålegg om retting	20 %	19,6 %	20,6 %

* Det forventes at den økte innsatsen på området vil få betydning for feilsituasjonen fra 2017.

Veiging ved fiskemottak og prosessering av fisk ved fiskemottak

Justervesenet har i 2015 ytterligere økt aktiviteten med uvarslede tilsyn basert på risikovurderinger ved anlegg der villfisk blir landet. Periodisk tilsyn har også vært høyere prioritert enn tidligere i denne bransjen.

Under kontrollen har det også i 2015 vært fokus på å avdekke feil som følge av feil bruk, selv om vektene i seg selv tilfredsstillende. Der feil bruk er avdekket er det fattet vedtak om krav til bruken av vektene, og det er gjennomført uanmeldte oppfølgingsbesøk i de fleste tilfellene. Totalt ble det under besøkene avdekket feil veiging med betydelige konsekvenser for det økonomiske oppgjøret.

Erfaringer viser at det ved uvarslede risikobaserte tilsyn avdekkes flere feil og delvis andre typer feil enn ved den tradisjonelle periodiske kontrollen. Tilsynsformen bør derfor videreutvikles og ha stort fokus i tiden framover.

Finansieringen som er vedtatt gjeldende fra 01.01.2016 gjør at Justervesenet fra 2016 er i stand til å bruke ytterligere ressurser på området. Det er for tiden dialog med Fiskeridirektoratet for å oppnå bedre samhandling og samarbeid.

Områder der risikoen for feil målinger vurderes som middels

- Fremstilling og omsetning av ferdigpakninger
- Taksametre
- Omsetning av varer av edelt metall
- Måling ved distribusjon av flytende petroleumsprodukter i større kvanta
- Oljeraffineri eller annen petrokjemisk- eller prosess- industri
- Måling av flytende gass fra store anlegg (LNG, luftgasser og lignende)
- Annen veiing og måling
- Måling av melk og øl

Justervesenets tilsynsaktivitet på disse områdene er relativt uendret i 2015 fra foregående år. Feilsituasjonen på et par av områdene diskuteres i det påfølgende.

Feilsituasjonen på området fremstilling og omsetning av ferdigpakninger:

I 2015 utførte Justervesenet tilsyn hos i alt 70 bedrifter som produserer ferdigpakninger. Som en del av tilsynet foretas en referansetest for å vurdere om nettoinnholdet i pakningene oppfyller retningslinjer og krav som er gitt i regelverk.

Referansetesten består i å måle nettoinnhold på et tilfeldig utvalg av enheter i et vareparti. Testen hos den enkelte bedriften vil være en stikkprøve, både ved at en mindre andel av varepartiet blir målt, og at bare enkelte av produktene som blir pakket på den aktuelle produksjonslinjen blir testet. I bedrifter med flere produksjonslinjer kan kontrolløren også velge å kun teste på enkelte av linjene.

Av de 176 testede produksjonslinjene for ferdigpakninger var det 20 linjer (11 %) som hadde avvik fra ett eller flere av disse kravene. Disse 20 linjene var fordelt på 17 bedrifter (24 %). I 2014 ble 170 pakkelinjer testet, hvorav 31 (18 %) hadde avvik. For 2013 er de tilsvarende tallene 173 og 17 (10 %).

I tillegg til referansetest utføres det også tilsyn med kontrollsystemet som den som fremstiller ferdigpakninger bruker for å sikre at man oppfyller forutsetningene til å kunne foreta stikkprøvebasert kontroll. Denne gjennomgangen kan bestå i å kontrollere dokumentasjonen for stikkprøvekontrollen, slik at kontrollsystemet sikrer at man tar aksjoner dersom man registrerer avvik, at operatørene har tilstrekkelig opplæring etc.

Av de 70 kontrollerte bedriftene var det 8 som ikke feilet på referansetesten, men som fikk avvik knyttet til kontrollsystemet. Alvorlighetsgraden på disse avvikene vil imidlertid variere en del, og de er ikke gradert i denne oversikten.

Feilsituasjonen på området anses som relativt uendret fra tidligere år. Det er vedtatt ny forskrift gjeldende fra 01.01.2016 som gir muligheter for Justervesenet til at det også føres tilsyn med import av ferdigpakninger. Det er besluttet at Justervesenet i 2016 vurderer hvordan tilsyn med nettoinnhold utføres med tanke på best mulig effekt og ressursbruk i tilsynet.

Feilsituasjonen på området taksametre

Siden tilsyn med krav til taksametre startet for fullt i 2011/2012 har dette vært det mest krevende området i Justervesenets tilsynsvirksomhet når det gjelder ressursbruk. I 2015 er området prioritert ned sammenlignet med tidligere år, da risikoen på området vurderes som lavere enn tidligere. Det planlegges i 2016 å ytterligere redusere ressursene på dette området, samtidig som bruk av uvarslet tilsyn økes slik at tilsyn gir best mulig effekt.

Feilregistreringen viser en noe høyere andel feil i 2015 i forhold til 2014, etter at det først har vært en betydelig bedring fra 2013 til 2014. Årsakene til variasjoner i feilrater vil bli gjenstand for nærmere analyse i 2016.

	2013	2014	2015
Antall kontroller	8 435	7 814	6430
Timer som er brukt på tilsyn*	15 394	13 546	11912
Andelen av enkeltkontroller som medførte pålegg om retting*	8,3 %	5 %	6,5 %
Totalt antall registrerte feil	769	476	427

* Ressursbruk (Tilsyn, -inklusive direkte administrativ oppfølging)

Områder der risikoen for feil målinger vurderes som lav

Områder der risikoen for feil målinger vurderes som lav er:

- Måling ved salg av drivstoff og drivstofftilsetninger på bensinstasjoner og marinaer
- Veiing i dagligvarebransjen

På disse områdene vurderes risikoen som lav. Det anses allikevel at dette er områder der det er viktig å opprettholde forbrukertrygghet og tillit. Det jobbes derfor med å videreutvikle Justervesenets tilsynsvirksomhet slik at tillit og sikkerhet for tilstrekkelige nøyaktige målinger opprettholdes med mindre ressursbruk fra Justervesenets side.

Markedstilsyn

I forbindelse med EU's 'New Legislative Framework' er det i EU økende fokus på markedstilsyn. Som ansvarlig for markedstilsyn med produkter som er omfatta av direktiv om ikke-automatiske vekter og måleinstrumentdirektivet utfører Justervesenet tilsyn med at produkt som vert markedsførte og solgte oppfyller de grunnleggende kravene i direktivene.

Å føre tilsyn med at redskap som er solgt oppfyller krav til rett godkjenning, merking og samsvar med noen av de grunnleggende kravene i direktivene, blir i praksis utført som en del av kontrollen ute hos brukerne.

Det har i 2015 ikke blitt gjennomført spesifikke markedstilsynsprosjekt, imidlertid er det som en del av tilsynet i flere tilfeller oppdaget produkter som ikke oppfyller krav i regelverk. Dette er løst i dialog med produsentene. En utfordring som har vært en stund er at enkelte produsenter selger måleredskap der prosessen med samsvarsvurdering ikke er utført i sin helhet. Dette er ofte redskaper som har en gyldig godkjenning (typeprøving), men der den siste delen av samsvarsvurderingen som er påkrevd for å ta redskapet i bruk ikke er utført. Justervesenet har i tråd med forpliktelsene i de aktuelle direktivene reagert tydelig i disse tilfellene, og det er i 2015 i mange tilfeller gjort vedtak om at redskapen må tas ut av bruk. Det forventes at dialogen Justervesenet har med leverandøren samt reaksjoner på enkeltsaker vil bidra til bedre etterlevelse i 2016.

Hvilke endrede tilsynsmetoder som er gjennomført eller prøves ut, og hvilke resultater dette har gitt eller ventes å gi for feilsituasjonen og tilsynseffektiviteten

I 2015 var tilsyn i all hovedsak finansiert ved gebyr per kontrollerte måleredskap. Dette medfører at det i 2015 var begrenset finansielt rom for å endre tilsynet betydelig. I 2015 er det videreført på omtrent samme nivå som i 2014:

- Risikobasert tilsyn ved landing av fisk
- Aksjonsbasert tilsyn med taksametre
- Tilsyn med internkontrollsystem hos enkelte aktører
- Prioriteringer med tanke på risiko i noe større grad ved gjennomføring av periodisk tilsyn, for eksempel ved tilsyn med aktører i dagligvarebransjen og ved at risikobrancher som tungvekter er prioritert høyere.

Den betydeligste utviklingsvirksomheten i 2015 har imidlertid dreid seg om å forberede tilsynsvirksomheten på å benytte muligheter som følger av finansiering som ble endret fra 01.01.2016, herunder:

- Utvikling av modell for risikovurdering som grunnlag for prioriteringer i tilsynet
- Utvikling av modell for ressursstyring på bakgrunn av utførte risikovurderinger

Laboratorievirksomheten

Målformulering i tildelingsbrevet for 2015:

3.3 Bidra til at målinger som utføres i næringslivet, forskningsinstitusjonene og forvaltningen er sporbare og tilstrekkelig nøyaktige

Det etaten først og fremst skal oppnå på dette området er:

- at kalibreringstjenester og måleteknisk infrastruktur hos Justervesenet og de utpekte laboratoriene skal holde en så høy kvalitet som mulig, og ikke lavere enn minstekrav fastsatt av Justervesenet.
- at kompetansen om måleteknikk skal holde et så høyt faglig kvalitetsnivå som mulig innenfor en rimelig ramme for ressursbruken på dette feltet.
- at laboratoriefasilitetene og kompetansen skal utnyttes så effektivt som mulig.
- at målinger gjort i industri, handel, forskning og forvaltning i Norge er i samsvar med internasjonale avtaler om måleenheter og har nasjonal og internasjonal aksept.
- å opprettholde og videreutvikle målenormaler og formidle kalibreringstjenester.

Kvalitetsmål og kvalitetsnivå for Justervesenet og de utpekte referanselaboratoriene med begrunnelse i målelovens formål, hvilke faglige krav til kompetanse om måleteknikk som legges til grunn, og hvilken videreutvikling av kompetansemiljøet innenfor måleteknikk som har skjedd.

Formålet med måleloven er å sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt, og å bidra til en effektiv bruk av samfunnets ressurser. Justervesenet legger til grunn at virksomheten må oppfylle krav som blir stilt til nasjonale laboratorier internasjonalt. Kravene omfatter 3 hovedelementer: Kvalitetssikring i samsvar med standarden NS-ISO/IEC 17025 eller tilsvarende, deltakelse i sammenlignende laboratorieprøvinger, og publisering av beste måleevner på Meterkonvensjonens database. De 3 nevnte kravene er minstekrav som vil gjelde uansett hvilke kalibrerings- og måletjenester man tilbyr. De utpekte referanseinstituttene må oppfylle de samme kravene. Når disse internasjonale kravene er innfridde, vil også norske miljøers krav være oppfylt. Dette gjelder blant annet Norsk akkreditering sine krav til sporbare målinger hos laboratorier de akkrediterer, og krav om sporbarhet som sertifiseringsorgan stiller til bedrifter som vil bli sertifiserte. Justervesenet ønsker å utvikle sitt tjenestetilbud for å dekke de områdene og tjenestetypene der det er vesentlig etterspørsel i Norge, og med hensyn til kostnaden med etablering og drift av tjenesten. Statistikken for kalibreringstjenestene, vist på side 21, er et viktig element i å vurdere samfunnsnyten.

Justervesenet har rapportert om status for kvalitetssikring til Euramets tekniske komite for kvalitet i 2015, og sendt inn tilsvarende rapporter fra de utpekte instituttene. Samtlige rapporter ble akseptert. Videre deltar vi jevnlig i sammenliknende målinger, hovedsakelig i regi av Euramet eller Meterkonvensjonen. Justervesenet og de utpekte instituttene har gode kontakter i aktuelle arbeidsgrupper. Justervesenet har fortsatt mål om få akseptert flere måleevner i Meterkonvensjonens database. Dette gjelder også for de utpekte instituttene NILU og NIVA. I 2015 har Justervesenet hatt kontakt med et forskningsinstitutt som ønsker å bli involvert i det norske og europeiske metrologisamarbeidet. Det er foreløpig ikke kommet til en avklaring av hvorvidt dette vil resultere i en avtale om utpeking.

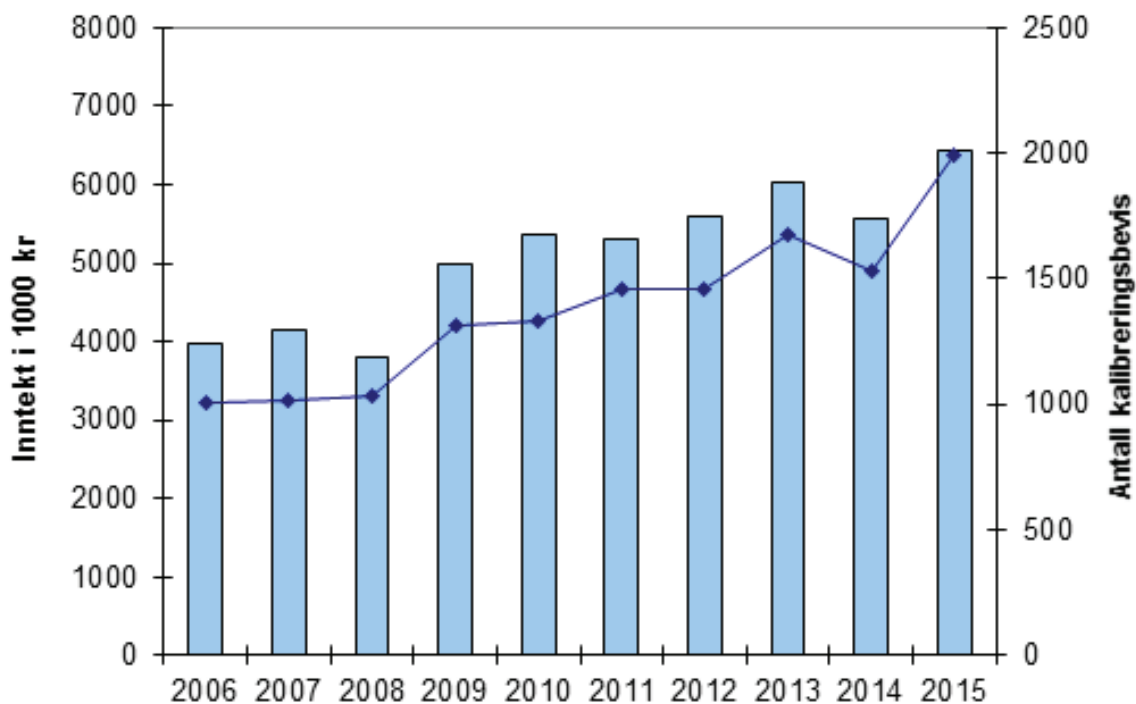
Arbeidet med utvikling av Meterkonvensjonens MRA-avtale pågår fortsatt. Justervesenet og de utpekte instituttene følger dette arbeidet tett. Justervesenet deltok i en internasjonal workshop om emnet, denne ble arrangert av BIPM 13-14. oktober 2015.

Justervesenets fagansvarlige for radiometri, Jarle Gran, er valgt til leder for Euramets Tekniske komite for Fotometri og radiometri. Dette er første gang en av Justervesenets ansatte er valgt til leder for en teknisk komite i Euramet.

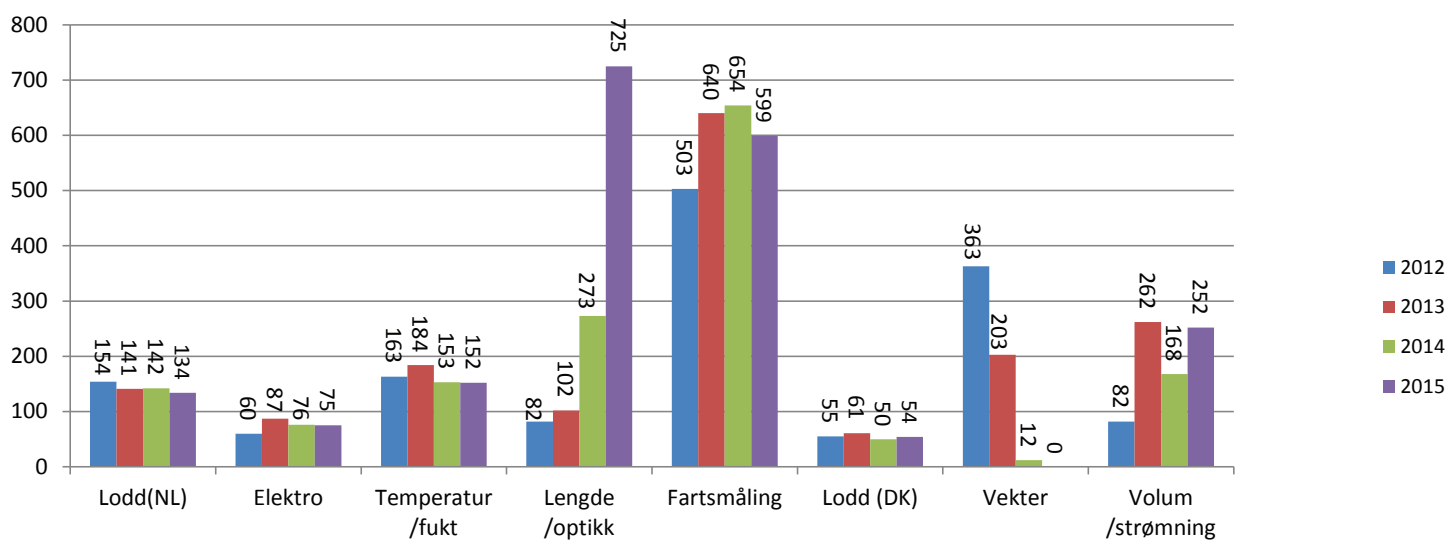
Justervesenet har i 2015 søkt om akkreditering for 2 områder. Det ene er akkreditering for analyse av edelmetaller, det andre er akkreditering som grunnlag for nyutpeking som teknisk kontrollorgan. Nyutpekingen må skje innen 20.04.2016 som følge av endringer i Måleinstrumentdirektivet (MID) og direktivet for ikke-automatiske vekter (NAWI). Akkrediteringsprosessene medfører ekstra kostnader og ekstra arbeidsinnsats av JVs ansatte. Men prosessen er også lærerik for oss, og gir mulighet til utvikling og forbedring.

Justervesenets rolle som nasjonalt måleteknisk institutt innebærer at vi skal kunne levere både kalibrerings- og måletjenester i tillegg til kompetanse innen måleteknikk. For å holde et høyt nivå på tjenestene, utvikle nasjonale normaler for måleenheter og å spre kunnskap om måling, er vi avhengige av høy kompetanse blant de tilsatte. Av samme grunner er det naturlig at et slikt miljø gjennomfører forskning og utvikling, både i regi av de europeiske programmene EMRP/EMPIR, i samarbeid med U&H-sektoren og andre institutt i Norge. For å fylle de rollene laboratoriet har, trengs en blanding av kompetanse som inkluderer ingeniør/teknikerbakgrunn, mastergrad og doktorgradsnivå. På grunn av økt fokus på forskningsvirksomhet ved laboratoriet har vi gjennom nyansettelsene de seneste årene ansatt noen flere med doktorgradsbakgrunn.

Omfanget av kalibrerings- og måletjenester, herunder tjenester som teknisk kontrollorgan

Figuren viser utvikling i antall kalibreringsbevis (linje) og inntekter fra kalibreringstjenester (søyler) de siste 10 årene.

Figuren viser omfanget av kalibreringstjenester i Justervesenet de siste 4 årene.

Det økonomiske omfanget av kalibreringstjenestene var på 6,436 mill kroner i 2015, jamført med 5,575 mill i 2014, en vekst på om lag 15 %. Tallet på kalibreringsbevis var 1991 i 2015, jamført med 1528 i 2014, en vekst på om lag 30 %. Gjennomsnittlig inntekt per kalibreringsbevis var 3233 kroner, men som kommentert tidligere år er det svært stor variasjon i inntekt fra oppdrag til oppdrag. Den vesentligste endringen er innenfor «lengde/optikk» hvor vi utfører mange kalibreringer av utstyr for periodisk kjøretøykontroll, og innenfor fluidmålinger hvor vi i 2015 har inngått en ny avtale om kalibrering av vannmålere for en kunde.

Hvilke nye kalibreringstilbud som er vurdert og eventuelt etablert, og hvilket samarbeid det er med andre norske aktører på dette feltet

I 2015 har Justervesenet startet utvidelse av måleområdet for temperaturkalibrering. Det er gjennomført anskaffelse av noe utstyr i 2015 og dette settes i drift i starten av 2016. Måleområdet form såkalt kontakttermometri utvides til ca +1800 °C, tidligere var øvre grense + 1100 °C. Dette har sitt utspring i vår deltakelse i EMPIR-prosjektet «EMPRESS» som har fokus på industriell temperaturmåling. I dette prosjektet samarbeider Justervesenet med Elkem Solar. Prosessene for framstilling av silisium for bruk i solceller foregår ved slike høye temperaturer.

Nytt utstyr for kalibrering av relativ luftfuktighet, lufttemperatur og duggpunkt ble kjøpt inn til hygrometrialaben i 2015.

Justervesenet har i 2015 inngått avtale om leveranse av nøyaktig tid til en kunde i finanssektoren. Dette er første avtale innenfor denne bransjen. Nøyaktig og kvalitetssikret tid er sentral for dokumentasjon av finansielle transaksjoner. For de 2 ovenstående tjenestene er det ingen andre norske aktører.

Tabellen viser omfang av TKO-oppdrag for MID og NAWI-direktivene i 2015:

	Søknader under behandling pr. 31.12.2014	Nye søknader i 2015	Behandlede søknader i 2015	Henlagte søknader i 2015	Søknader under behandling pr. 31.12.2015
MID modul B	6	7	2	2	8
MID modul G	16	6	3	2	17
MID modul F1	0	3	3	0	0
NAWI	1	0	0	0	1
Andre	3	0	0	0	3
SUM	26	16	6	4	29

I tillegg til oppdragene vist over har Justervesenet 2 kunder med eksisterende godkjenning av kvalitets-system for produksjonsprosessen for måleinstrument (1 for MID modul D og 1 for NAWI).

Tabellen viser utvikling av førstegangsverifikasjon for de siste 4 årene:

	2013	2014	2015
MID modul F	135	277	238
NAWI modul F	2 078	2 054	2135
Sum modul F	2 213	2 312	2373

Justervesenet utfører testing i forbindelse med et TKO-opdrag av en gjennomstrømningsmåler for en norsk kunde.

Omfanget av kompetanseoppbygging og - overføring gjennom FoU-virksomhet, kursvirksomhet, rådgivning og øvrig kontakt med næringsliv, offentlige myndigheter og internasjonale fagmiljøer:

Laboratoriet har fortsatt et stigende engasjement i forskningsprosjekter og rådgivningsoppdrag.

Her er en oversikt over EMRP- og EMPIR-prosjektene Justervesenet har vært involverte i:

EMRP-prosjektet "NEW04", om metoder for måleusikkerhetsberegning og risikovurderinger. (Oktober 2012 til oktober 2015)

EMRP-prosjektet "NEWSTAR", om nye metoder og utstyr for måling av optisk effekt. (Oktober 2013 til oktober 2016)

EMRP-prosjektet "Q-wave", nye metoder og utstyr for måling av vekselspanning og –strøm. (Juni 2013 til juni 2016)

EMRP-prosjektet «IMPRESS», måling knyttet til industrielle utslipp. (September 2014 til september 2017)

EMRP-prosjektet «LNGII» om måling av flytende naturgass, dette er en videreføring av et tidligere EMRP-prosjekt om same tema. (Juni 2014 til juni 2017)

EMPIR-prosjektet «EMPRESS» om industriell temperaturmåling. Elkem Solar i Kristiansand er også norsk deltaker i tillegg til Justervesenet. (Mai 2015 til mai 2018).

EMPIR-prosjektet «ACQPro» om spredning av resultater og anvendelser fra «Q-wave» prosjektet. (Mai 2015 til mai 2018)

Tema for utlysning i EMPIR i 2015 var knyttet til utvikling av SI-systemet, måleteknikk for helseanvendelser, måleteknisk forskning for standardisering samt for oppbygging av metrologikapasitet i nye medlemsland. Utlysningen kom 23. juni med søknadsfrist 5. oktober. Justervesenet holdt de utpekte instituttene og andre interessenter tett orientert om utlysingen. Justervesenet var med i involvert i 5 søknader, og Strålevernet i 1 søknad. 2 av søknadene som Justervesenet deltok i, ble godkjent. Det omfatter en videreføring av EMRP-prosjektet «Q-Wave» med fokus på nye metoder for måling av vekselspanning og –strøm. Det andre prosjektet omhandler spredning av resultater og anvendelser av det tidligere EMRP-prosjektet «Power & Energy», innen temaet elektrisk effekt- og energimåling. De 2 nye prosjektene ventes å starte tentativt i mai 2016, og vil ha en varighet på 3 år.

Justervesenet har hatt kontakt med flere aktører og myndigheter knyttet til nøyaktig tid og frekvensmåling, blant annet Norsk Romsenter. Nøyaktig tid er sentralt blant annet for kraftsektoren, kommunikasjonssektoren og for navigasjon/geodesi. Vi har gitt innspill til Lysneutvalget om digital sårbarhet, og blir involvert i NRs arbeid med en romsikkerhetsstrategi.

Justervesenet har arrangert en sammenliknende laboratorieprøving for analyse av vanninnhold i råolje. Dette prosjektet var gjennomført på oppdrag for Oljedirektoratet, og har svært stor deltakelse blant operatørene i Nordsjøen samt landbaserte laboratorier. Vanninnhold i råolje er en viktig kvalitetsparameter for råolje. Justervesenet har flere ganger arrangert slike sammenlikningsprøver for OD, hvert annet år.

2 av Justervesenets ansatte, Helge Karlsson og Henning Kolbjørnsen, foreleste også i 2015 mastergradsemnet "Kvalitetssikret måleteknikk og statistiske analysemetoder" ved Universitetsenteret på Kjeller.

En annen av Justervesenets ansatte, Harald Hauglin, foreleste i 2015 et nytt PhD-emne «Atomklokker, satelittnavigasjon og synkronisering» ved Universitetsenteret på Kjeller.

Justervesenet har arrangert flere kurs i 2015. Dette omfatter blant annet 2 kurs i beregning av måleusikkerhet (ett åpent og ett bedriftsinternt), samt et kurs om fluid måleteknikk som ble arrangert for Miljødirektoratet.

En av Justervesenets ansatte, Marit Ulset Nordsveen, gjennomfører sitt doktorgradsprosjekt i fysikk. Det er samfinansiert av UniK og Justervesenet. Temaet i oppgaven er måling av optisk effekt og fundamentale konstanter.

2 andre av Justervesenets ansatte gjennomfører doktorgradsprosjekter innenfor Forskningsrådets program for offentlige PhD. Therese Sørheim Stokkan gjennomfører et prosjekt som er knyttet til måling av optisk effekt, og hovedfokus er på studier og forbedringer av halvlederstrukturene som benyttes i optiske detektorer. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Universitetet i Oslo og Institutt for energiteknikk. Bjørnar Karlsen gjennomfører et prosjekt som er knyttet til måling av elektrisk vekselspanning med supralederlektronikk. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN, tidligere kalt HBV).

Eivind Bardalen, som er stipendiat ved Institutt for mikro- og nanosystemteknologi ved HSN, gjennomfører et PhD-studium på ett tema som er tett koblet til arbeidet i EMRP-prosjektet «Q-wave». Helge Malmbekk fra Justervesenet er veileder.

En oversikt over publikasjoner og konferansebidrag fra 2015:

Helge Karlsson: "Risk analysis of conformance assessment of el-meters – with appraisal of existing guides" ved "Workshop and training course: Novel mathematical and statistical approaches to uncertainty evaluation", 21. – 23. april, 2015, Berlin, Tyskland. Ca 50 deltakere

Chi Kwong Tang: "Measured and 3D modelled quantum efficiency of an oxide-charge induced junction photodiode at room temperature" ved "15th Numerical Simulation of Optoelectronic Devices (NUSOD)", 07.-11.september 2015, Taipei, Taiwan. Ca. 90 deltakere

Åge Andreas Falnes Olsen, Reidun Anita Bergerud: «Traceable Calibration of a Radiation Thermometer in the Range 100 °C to 300 °C by Model Fitting», Int. J. Thermophysics 2015, DOI: 10.1007/s10765-015-1919-y

Utnyttelsesgraden av laboratoriene og kompetansen

Status for utnyttelsesgraden av laboratoriene i bygget til Justervesenet på Kjeller er uendret i 2015. Alle laboratorierom er tatt i bruk, bortsett fra 2 som nå er benyttet som lager. Dette er samme status som i 2014, og betyr at vi har bra fleksibilitet med hensyn på laboratorieareal. Vi vurderer også om det er nødvendig å omprioritere internt i bruken av rommene til ulike oppgaver ettersom det skjer endringer i omfang, prosjekter, utstyr og metoder på de ulike fagområdene.

Etablere samarbeid med referanselaboratorier som tar ansvar for sporbarhet på områder som Justervesenet ikke dekker selv

Justervesenet har samarbeid med de utpekte referanseinstituttene Statens Strålevern, Norsk institutt for luftforskning og Norsk institutt for vannforskning. Samarbeidet er regulert gjennom egne avtaler, og omfatter også krav til kvalitetssikring som er stilt i Meterkonvensjonens MRA-avtale. Justervesenet dekker også medlemskapet i Euramet på vegne av de utpekte instituttene og det norske kontantbidraget i EMPIR, på samme måten som for EMRP. I Meterkonvensjonen er det på gang et arbeid med å modifisere kravene til utpekte institutt, og Justervesenet vil holde tett kontakt med de utpekte instituttene i Norge i dette arbeidet.

Økonomiske rammer for 2015

Nedenfor presenteres informasjon om Justervesenets ressursrammer og ressursbruk for 2015, herunder kommentarer til nøkkeltallene fra del II. Flere kommentarer kan også leses under ledelseskomentaren i del VI, årsregnskapet.

Tildelinger

Justervesenets samlede utgiftstildeling (post 01-29) for 2015 utgjorde kroner 122 783 000, jf. bevilgningsrapportering og note A. Bevilgningsregnskapet og note B for utgifter viser en merutgift på kroner 775 961. Som tabell i del II viser så ble utnyttelsesgraden av bevilgningen (inkl. merinntekter) på 99,1% og er høyere enn tidligere år.

Inntektskravet for 2015 var på 4,6% høyere enn 2014, og var samlet på kroner 82 666 000. Gebyrinntektene har passert kravet med en liten margin, og større etterspørsel etter tjenester har medført at inntekt fra tjenesteproduksjonen også passerte kravet. Dette gir en merinntekt på kroner 2.084.595, og en overførbar bevilgning til neste år på kroner 1.308.634 jf. beregninger i note B.

Driftskostnader

Driftskostnadene rapportert i resultatregnskapet var kroner 127 041 325. Driftskostnadene økte med 1,7% sammenlignet med 2014. Tallene er imidlertid ikke direkte sammenlignbare, siden nettoføringsordningen for merverdiavgift ble innført i 2015, og viser kostnader uten merverdiavgift, mens driftskostnadene for 2014 er inkludert merverdiavgift. Tar vi hensyn til merverdiavgift på driftskostnadene for 2015, får vi en økning i driftskostnader på ca 6%, muliggjort gjennom bevilgning og bruk av merinntektsfullmakten. Størsteparten av økningen skyldes lønn, husleie, drift og vedlikehold av leide lokaler og leasing av tjenestebiler som benyttes til tilsyn, samt økte transportkostnader relatert til tilsynsoppdrag.

Figurene under viser sammensetning av driftskostnadene for 2015 på artsnivå. Lønn og sosiale utgifter utgjorde 53% av driftsutgiftene og utgjør en liten økning fra 2014, mens antall årsverk holdt seg stabilt. Lønnskostnader per årsverk økte med 3,9%, og er knyttet til lønnsøkninger, høyere betalt sykefravær og fødselspermisjoner der refusjon ikke dekker alle kostnader. Utgifter til husleie, drift og vedlikehold av bygg utgjør 19% av de totale driftskostnadene, hvor størstedelen gjelder bygget på Kjeller som er spesialbygd for Justervesenet sin virksomhet.

Når det gjelder driftskostnader fordelt på virksomhetsområdet, står tilsyn for den største andelen av kostnadene. For andre myndighetsoppgaver er ressursbruk knyttet til vedlikehold og opprettholdelse av normaler, deltakelse i internasjonale prosjekter (delfinansierte), nasjonalt og internasjonalt samarbeid, publikasjoner og foredrag.

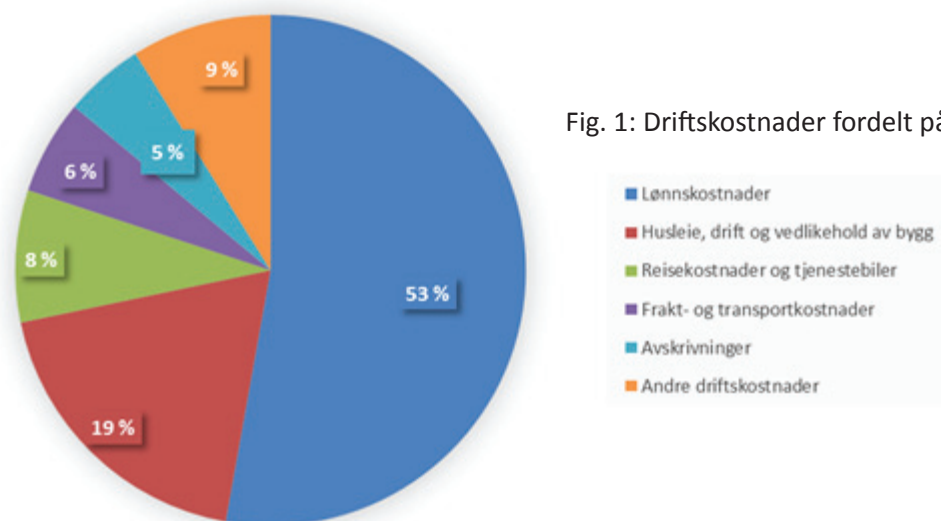

Fig. 1: Driftskostnader fordelt på art

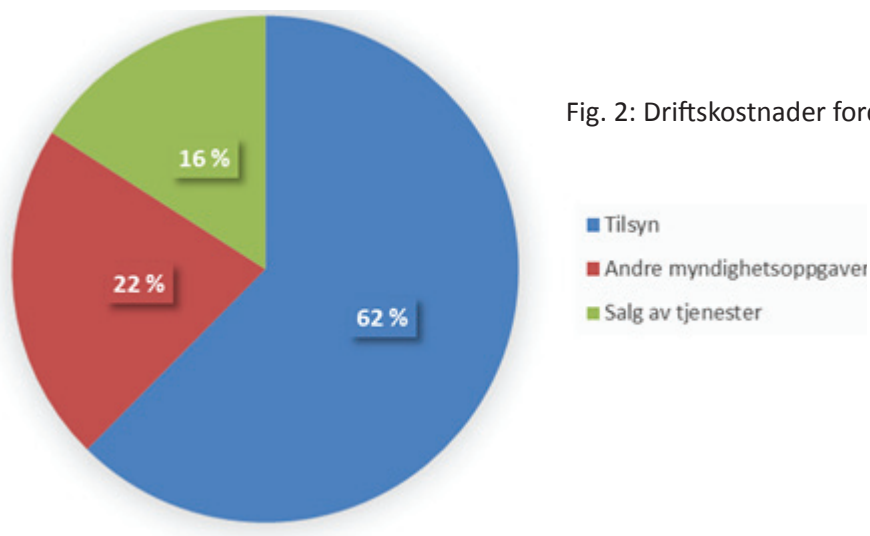

Fig. 2: Driftskostnader fordelt på virksomhetsområdet

Driftsinntekter

Driftsinntekter rapportert i resultatregnskapet var kroner 118 224 307, og er en reduksjon fra 2014 med 9%. Tar vi hensyn til reduksjon i merverdiavgiften på bevilgningen, ville det vært en reduksjon på 4% knyttet til økningen i inntektskravet sammenlignet med 2014. Inntekter fra gebyrer, tjenester og overføringer er økt med 2% sammenlignet med 2014, mens resten av nedgangen er relatert til endrede bevilgninger. Figur nedenfor viser fordelingen av driftsinntektene.

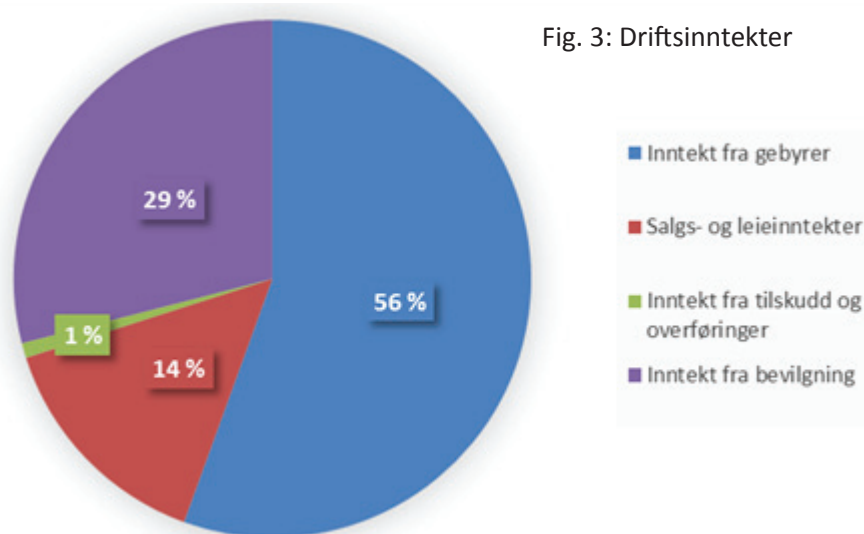

Fig. 3: Driftsinntekter

IV. Styring og kontroll av virksomheten

En overordnet vurdering av styring og kontroll

I Justervesenets kvalitetspolitikk heter det blant annet:

«Formålet med kvalitetssystemet er å sikre at Justervesenets arbeid tilfredsstiller alle relevante krav i samsvar med norske lover og forskrifter, internasjonale avtaler og standarder, eksempelvis NS-EN ISO/IEC 17025. Justervesenet sine aktiviteter skal belaste det ytre miljøet så lite som mulig og ivareta omsynet til helse, miljø og sikkerhet.»

Kvalitetssystemet omfatter både administrative rutiner som gjelder hver og en medarbeider og rutiner innenfor de spesifikke administrative fagområdene som økonomi, personal, IKT osv. Kvalitetssystemet dekker også Justervesenets spesifikke fagområder, slik som utredning, sporbarhet, kalibrering, tilsyns- og kontrollaktivitet osv. Justervesenet gjennomfører planmessige internrevisjoner og revisjon med innleide fagspesialister på utvalgte områder. Revisjonsaktiviteten bidrar til at systemet holdes ved like og følges. Hovedinntrykket fra ledelsens gjennomgang viser at kvalitetssystemet etterleveres. Vi har i 2015 etablert mer konkrete kvalitetsmål, som skal følges opp i 2016. Justervesenet har i 2015 søkt om akkreditering for edelmetallanalyse. Videre har vi søkt akkreditering som grunnlag for nyutpeking som Teknisk kontrollorgan. Som ledd i sistnevnte må Justervesenet også oppfylle relevante krav i standarden NS-EN ISO/IEC 17065. Akkrediteringsprosessene ventes avsluttet i 2016.

For årlig oppfølging av måloppnåelse og økonomistyring, har ledergruppen og avdelingene en rullerende oppfølging. Måloppnåelse blir gjennomgått med en grundig risikovurdering, hvert tertial. Dersom det oppstår vesentlige endringer, blir risiko vurdert oftere. Hele ledergruppen er involvert i arbeidet med vurdering av risiko og risikoreducerende tiltak. Økonomirapporter utarbeides og følges opp mot periodisert budsjett i ledergruppen hver måned. Kombinasjonen av risikovurderinger og tett økonomisk oppfølging gjør oss i stand til raskt å kunne iverksette tiltak og eventuelt varsle departementet hvis måloppnåelse er i fare.

Både eksisterende eldre IKT-fagsystem og begrenset integrasjon med Justervesenets administrative systemer, er til hinder for en mer effektiv analyse, planlegging, gjennomføring og oppfølging av virksomheten. Derfor ønsker Justervesenet å gjennomføre en større oppdatering av systemene. Dette var spilt inn som satsningsforslag for 2016, og noe midler er blitt bevilget til formålet.

Stillinger, rekruttering og likestilling

Justervesenet har i 2015 disponert 92 årsverk. Pr. 31.12.15 var totalt 100 tilsatt i Justervesenet, 98 i faste stillinger, en vikar, samt direktøren som er tilsatt på åremål. To av de fast tilsatte arbeider deltid (en kvinne og en mann) og pr 31.12. hadde to ansatte midlertidig reduksjon i stillingen, en pga. omsorg for barn og en pga. sykdom/arbeidsavklaring.

Seks av de fast ansatte er over 62 år. Justervesenet har også en tidligere ansatt engasjert på pensjonistlønn.

I store deler av 2015 var tre kvinnelig ansatte i fødselspermisjon. Det ble ikke tilsatt vikarer i forbindelse med disse permisjonene.

I 2015 har sju begynt i faste stillinger i Justervesenet, hvorav tre kvinner og fire menn. Tre fast ansatte og en vikar sluttet i 2015. To av de fast ansatte gikk av med avtalefestet pensjon.

Gjennomsnittslønnen for alle ansatte var pr. 31.12. nært opptil lønnstrinn 63. For kvinner var gjennomsnittlig lønn pr. måned kr 45.346, mens den for menn var kr 44.658. Ved utgangen av året var kvinneandelen 30 %. Justervesenets ledergruppe består av tre kvinner og to menn.

Vedlegg 1 «Tilstandsrapport – kjønn» viser flere detaljer for 2014 og 2015 fordelt på kjønn.

Ved utgangen av 2015 hadde Justervesenet sju fast ansatte med innvandrerbakgrunn, hvorav én ble tilsatt i 2015.

HMS, arbeidsmiljø, oppfølging av sykefravær og IA-avtalen

Planlagte tiltak innen helse, miljø og sikkerhet har vært gjennomført i 2015, det gjelder blant annet brannøvelser, vernerunder og helsekontroller.

Justervesenet har i 2015 brukt ressurser på oppfølging av tiltak etter arbeidsmiljøundersøkelse som ble gjennomført i 2014. Det er planlagt å gjennomføre en ny arbeidsmiljøundersøkelse høsten 2016.

Gjennomsnittlig sykefravær for alle ansatte var i 2015 på 4,82 %. Dette er noe høyere enn i 2014. Justervesenet går aktivt inn for å tilrettelegge slik at langtidssykemeldte om mulig skal komme tilbake i jobb.

Ytre miljø

Tiltaksplanen for HMS og IA oppdateres av ledelsen og AMU jevnlig, og omfatter også tiltak relatert til vern av ytre miljø.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Det er utarbeidet egne prosedyrer og informasjonssystemer for arbeid etter Sikkerhetslovens nivå "Begrenset" i Justervesenet. I 2015 har ikke etaten hatt aktiviteter som er omfattet av denne klassifiseringen.

Det er ikke registrert sikkerhetstruende hendelser i løpet av 2015.

Det er igangsatt arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyse sammen med Statsbygg.

Lokaler

Norsk Akkreditering har flyttet ut av bygget/hovedkontoret på Kjeller, og det har løst behovet for flere kontorarbeidsplasser, samt flere møterom og prosjektrum.

Ved Distriktskontor Vest er det inngått leieavtale for nye lokaler i Bergen og Ålesund.

Digitalisering/IKT

IKT-systemene som Justervesenet benytter, er i liten grad tilpasset nye oppgaver og nytt regelverk, og er begrensende for en effektiv og fremtidsrettet tilsynsvirksomhet.

For å redusere sårbarheten i IKT-systemene har vi i løpet av 2015 oppgradert en del sentrale systemer som vil danne grunnlaget for nye fagsystem. Samtidig har vi arbeidet videre med digitalisering i et forprosjekt for modernisering av IKT-verktøy i Justervesenet.

Kommunikasjonsarbeid

I 2015 fikk Justervesenet ny nettside som samsvarer med moderne krav til funksjonalitet og utforming, og vi tror denne blir et godt vindu inn til virksomheten.

Justervesenet blir ofte kontaktet som måleteknisk myndighet, og ingen oppdrag er for rare. I 2015 stilte kontrollør Frode Espensen med lodd til et Guinness Rekordbokforsøk, hvor et multikopter (drone) løftet 61 kilo én meter over bakken i over 30 sekunder.

Videre var vi med i TV2 hjelper deg, hvor temaet var nettoinnhold i kjøttdeigpakker. Interessen fra media i forbrukersaker er økende, og her er et potensiale for folkeopplysning. Ellers ble en sak om hobbysnekkere med ulike målestokker og skakk terrasse gjenstand for en etter hvert mye omtalt sak, hvor Justervesenet måtte inn å informere om nøyaktighetsklasser og måleinstrumentdirektiv.

Tøysebandet Black Debbath tullet med Justervesenet i sangen *Hei Hei, vi er Justervesenet*, noe som medførte i deltagelse fra Justervesenet i pressekonferanse og radioprogram med bandet. Vi håper på musikkvideo i 2016!

Skuddsekundet som forlenget sommeren med – ett sekund – var også mye omtalt i mediene.

I forbindelse med metrologiens dag den 20. mai, inviterte vi forskning.no som resulterte i en flott artikkel om SI-systemet og Justervesenet som måleteknisk høyborg.

I tillegg til redaksjonelle saker, var også Justervesenet med i et bilag i Aftenposten, i forbindelse med en kampanje for bedriftene i forskningsparken på Kjeller.

Medarbeidere fra Justervesenet har deltatt på metrologiske konferanser, holdt foredrag og kurs, og med dette bidratt til å profilere Justervesenet som en kunnskapsbedrift.

Saksbehandling og arkiv

	2013	2014	2015
Journalposter publisert i OEP	43 063	43 109	42 934
Innsynsbegjæringer	187/500	122/289	138
Klager på innsyn	0	0	0
Kontrollsaker *)	15 864	14 407	12 703
Kalibreringsaker *)	442	440	434

*) Kontroll- og kalibreringssakene kan omfatte ett eller flere instrumenter og rapporter/bevis.

Brukerrettede tidstyver

Justervesenet har arbeidet med følgende brukerrettede tidstyver 1. januar 2015:

I 2015 har justervesenet arbeidet med brukerrettede tidstyver relatert til tilgjengelighet, språk i vedtak og videreutvikling av bestillingssystem. Brukere og kunder opplevde innimellom at det ikke var så lett å få tak i riktig person når de henvendte seg til oss, slik at det har blitt sett på mulighet for å forbedre organiseringen og kapasiteten for å håndtere henvendelser. Det har blitt lagt inn forbedrede søkefunksjoner på sentralbordløsningen, slik at man får en bedre kundeopplevelse ved at de hurtigere blir satt over til riktig person. Det har også kommet spørsmål og klager på vedtak, som betyr at det er et forbedringspotensiale i teksten i vedtakene som sendes ut. Det er gjort mindre endringer i 2015, men fortsatt må flere vedtak gås igjennom og forbedres, og det er ikke sett noen resultater foreløpig.

Videreutvikling av bestillingsskjema har vært i fokus i 2015, da det var lite gjenbruk av data og lite brukervennlig. Det er lagt tettere integrering mot interne fagsystemer for uthenting av opplysninger, samt integrering mot Brønnøysundregisteret for å bekrefte/validere opplysninger om firma. Resultatet er at det gir en bedre brukeropplevelse, og kunder bruker kortere tid på utfylling av skjemaer, siden mye av opplysningene hentes ut automatisk basert på tidligere bestillinger eller informasjon som vi allerede har registrert på kunden. Justervesenet sparer også tid på at opplysninger vi mottar er mer korrekt.

v. **V**urdering av framtidssutsikter

UTVIKLINGSTREKK

Betydningen av nøyaktig måling forventes å øke framover, samtidig som måleteknologien er i stadig utvikling. Områder som energi, miljø, helse, kommunikasjon og stadig mer komplekse IKT-system er drivende for denne utviklingen. Det vil være en utfordring for Justervesenet å følge med i utviklingen for å sikre at vår kompetanse og virksomhet fortsatt skal være relevant i samfunnet. Det betyr at vi må ha evne til å tilpasse oss utviklingen, gjennom tilsynsformer og tjenestetilbud.

UTVIKLING AV JUSTERVESENET

Justervesenet har en høy grad av tillit i det norske samfunnet, og oppfattes av mange som en «garantist» for at det måles korrekt i Norge. Det er viktig å beholde denne tilliten, men det oppnår vi neppe med å gjøre det samme som i dag. Framover ligger det en rekke utfordringer slik det er beskrevet under. Justervesenet vil arbeide videre med en utvikling av organisasjon og ledelse, samt en tydeliggjøring av strategien. Vi er inne i en prosess med profesjonalisering av tilsynet og tjenesteleveransene. Som resten av offentlig sektor ser vi også et sterkere fokus på effektivisering og målbare effekter.

Høsten 2015 ble Justervesenet evaluert av Menon Business Economics på oppdrag av NFD. Evalueringen hadde hovedfokus på tilsynsvirksomheten. Rapporten ble overlevert 12.01.2016. Hovedinntrykket av Justervesenet er positivt, men inneholder en rekke anbefalinger til forbedringer. Justervesenet legger opp til å vurdere og implementere prioriterte forbedringsforslag i samarbeid med NFD. Forslagene spenner bredt, og omhandler blant annet planlegging/strategi, organisering, ledelse, kompetanse, arbeidsmetoder og IKT.

DELTAKELSE I EMPIR

Justervesenet har målsetting om en økt aktivitet innenfor EMPIR sammenliknet med EMRP. Det er konkurranse om prosjektene, og vi forsøker å delta i noen flere søknader enn tidligere for å øke sjansene. Videre er det en utfordring å trekke med eksterne miljøer i industri, universitetssektoren og andre institutter. På ett av de nye EMPIR-prosjektene som startet i mai 2015, er Elkem Solar deltaker. Videre har vi et godt samarbeid med flere universiteter og høyskoler, der de deltar i pågående europeiske prosjekter og i forbindelse med søknader om nye i 2015. Vårt samarbeid med Universitetsentret på Kjeller, Universitetet i Oslo og Høgskolen i Sørøst-Norge om doktorgradsprosjekter danner også et godt grunnlag for utvikling av videre forskningssamarbeid.

UTVIKLING AV TJENESTETILBUDET

Justervesenets tilbud av måletekniske tjenester er i en god utvikling med betydelig vekst blant annet i kalibreringsvirksomheten. Det er vesentlig å kunne respondere på behov som kommer opp for å dekke næringslivet og myndighetenes behov. Justervesenets leverer også sporbarhet til de kommersielle akkrediterte kalibreringslaboratoriene i Norge. Vi ser blant annet for oss en videre utvikling innenfor måling knyttet ressurser som energi og vann. Justervesenets rolle som teknisk kontrollorgan (TKO) er under utvikling i 2015-2016 i forbindelse med nødvendig nyutpeking pr 20.04.2016. Vi arbeider for en fortsatt kvalitetsheving og profesjonalisering av TKO-virksomheten

FINANSIERING AV UTSTYRSINVESTERINGER

Justervesenets instrumenter og normaler er en viktig og nødvendig ressurs for å kunne utføre våre oppgaver. Dette gjelder både laboratorie- og tilsynsaktiviteten. I flere år har investeringene vært lavere enn avskrivningene. I tillegg ble mye utstyr anskaffet i perioden 1995-2000 i forbindelse med at Justervesenet ble etablert på Kjeller, og har derfor nådd slutten på sin levetid nå. Det betyr at det er et betydelig investeringsbehov de nærmeste årene. Det skjer også en rask teknologisk utvikling som gjør at det nå finnes bedre og mer effektivt utstyr tilgjengelig på flere områder. I forbindelse med arbeidet med ny finansieringsmodell for Justervesenet for 2016 ble det forslått en løsning som også kunne løse investeringsutfordringene, men dette ble ikke realisert i statsbudsjettet. Det legges opp til et samarbeid med NFD i 2016 for å forsøke å finne en løsning på finansiering av utstyrsinvesteringer.

Å TA I BRUK MULIGHETENE ETTER ENDRING I FORSKRIFT OM MÅLENHETER OG MÅLING OG NY FINANSIERINGSFORM FOR TILSYNET

Forskrift om målenheter og måling ble fra 2014 endret slik at den nå legger til rette for mer fleksibilitet i tilsynsformer og dermed en mulighet til bedre å bidra til formålet i lov om målenheter, måling og normaltid. Arbeidet med å ta i bruk disse mulighetene er i gang og vil videreføres i 2016. Den nye finansieringsformen ved bruk av årsavgift på visse områder gir Justervesenet mulighet til å utnytte endringene fra 2014 i langt større grad enn tidligere. Justervesenets IKT-systemer representerer imidlertid fortsatt en hindring for fullt ut utnytte mulighetene for effektivisering av tilsynet. Selve gjennomføring av de nye tilsynsformene medfører også vesentlig endring i arbeidsmetodene og behov for kompetanseutvikling. Justervesenet er også avhengig av å etablere gode metoder for måling av effekt av tilsynet etter som vi etablerer mer erfaring med risikobaserte tilsyn.

TILTAK INNEN FISKERISEKTOREN

Risikobasert tilsyn i form av uanmeldte eller aksjonsbaserte tilsyn, som en påbygning av det ordinære tilsynet innen fiskeindustrien har vært gjennomført i fra 2013. Innføring av årsavgift på dette området gir Justervesenet mulighet til å gjennomføre tilsyn langt mer effektivt enn tidligere. Installasjonskontroll (av nye installasjoner), elektronisk lagring av vekttopplysninger og håndhevelse av krav til marine vekter, bør vurderes på nytt og i samarbeid med Fiskeridirektoratet, i lys av deres plan for tiltak for en bedre ressurskontroll.

UTREDNING OM KRAV TIL ELEKTRISITETSMÅLERE UNDER BRUK

Justervesenet vil videreføre arbeidet med en samlet utredning om behovet for krav til elektrisitetsmålere, både på lavspenningsnettet (hvor det i dag er krav under bruk) og på regional-/sentralnettet. Utredningen vil også omfatte en evaluering av dagens kontrollmetode. Både utredningen og den videre utvikling av regelverket skjer i nær kontakt med NVE/OED og bransjen.

UTVIKLING INNENFOR ENERGISEKTOREN

Energi i form av naturgass, LNG og hydrogen benyttes i stadig større omfang, noe på ordinær driftsbasis og noe mer forsøksvis. Regelverket som Justervesenet forvalter, begrenser seg til enkelte energiformer (væske, fast stoff, elektrisitet) og uten endring vil dette kunne medføre en ulik behandling og ulik tillit til måleresultater avhengig av energikilde. Dette oppfattes av brukerne som en uklar situasjon, og det er derfor viktig å komme videre i vurderingen av regelverket for spesielt energisektoren.

DIGITALE UTFORDRINGER

Justervesenets fagsystem for tilsyn er utdatert og uhensiktsmessig og tilpasset tidligere tiders manuelle saksbehandling og periodiske tilsyn. Systemet har høy sårbarhet knyttet til både manglende systemstøtte på grunn av utdatering og smal intern kompetanse begrenset til få personer. Tilpasning til støttesystemer blir stadig mer krevende og risikofylt. Fagsystemer for tjenester og sporbarhet består av et sett databaseløsninger for intern administrering og bearbeiding av måledata, simuleringer og styring av målesystemer. Disse systemene er også basert på utdatert teknologi, og begrenser muligheter for effektivisering av oppgaver, tjenester for kunder og samspill med andre samarbeidspartnere.

Fagsystemet for tilsyn kan ikke tilpasses administrasjon og planlegging av risikobasert og stikkprøvebasert tilsyn, som er tilsynsformer som på mange områder vil gi langt bedre effekt med mindre ressurser enn dagens periodiske tilsyn. IKT-systemene begrenser Justervesenets muligheter til å tilpasse seg den teknologiske utviklingen med et treffsikkert relevant og kvalitativt godt tilsyn, og dermed Justervesenets mulighet til å bidra til Justervesenets formål om at det i Norge skal være tilstrekkelig nøyaktige målinger og tillit til målinger.

VI. Årsregnskapet

Ledelseskomentarer årsregnskapet 2015

Formål

Justervesenet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet, og er et ordinært statlig forvaltningsorgan. Justervesenets overordnede mål er å sikre nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til Bestemmelser i økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet, krav fra Nærings- og fiskeridepartementet og iht. til de statlige regnskapsstandardene (SRS). Årsregnskapet gir et dekkende bilde av Justervesenet disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurdering av vesentlige forhold

I 2015 har Justervesenet samlet disponert en utgiftsbevilgning på kr. 122 783 000 og hatt et inntektskrav på kr 82 666 000. I forhold til utgiftsbevilgningen viser regnskapet en merutgift på kroner 775 961. Avregnet mot merinntekten på totalt kroner 2 084 595, gir dette et overførbart beløp på henholdsvis post 01 og 21 med kroner 1 255 274 og kroner 53 360, som søkes overført til neste år.

Artskontorapporteringen viser at av utgifter til drift og investeringer på kr. 123 558 961 har i overkant av halvparten gått med til lønn og sosiale utgifter. Det er gjennomført investeringer for kr 5 060 662, derav 3,6 millioner til teknisk utstyr i laboratorie- og tilsynsvirksomheten. Øvrige investeringer gjelder videreutvikling av programvare og utskifting av it- og kontorutstyr. Det vil for årene fremover også være behov for å investere i nytt teknisk utstyr til både laboratorie- og tilsynsvirksomheten, samt videreutvikling av programvare. Sammenligner vi med 2014 og inkluderer merverdiavgiften i andre utbetalinger til drift og investeringer, ser vi at utbetalinger til drift har økt med 5%. Lønnsutgifter har en økning på 1%, men størsteparten av de økte utgiftene er relatert til husleie, transport av tungveker, samt investeringer. Inntektene har i samme periode økt med 4,3%. Justervesenet har utnyttet driftsbevilgningen sin med 99,1% i 2015, og således brukt opp mesteparten av den overførte bevilgningen fra tidligere år.

Justervesenet var med i pilotprosjektet for statlig regnskapsføring etter SRS og utarbeidet åpningsbalanse pr. 01.01.2008. Siden den gang har regnskap etter SRS vært ført parallelt med avlagt virksomhetsregnskap etter kontantprinsippet. Fra 2015 skal Justervesenet avlegge virksomhetsregnskap iht. de statlige regnskapsstandardene. I den forbindelse har Justervesenet fått en oppdatert godkjennelse av balansen pr. 01.01.15. I virksomhetsregnskapet pr. 31.12.15 er sammenligningstillene derfor resultat pr. 31.12.14 og balanse pr. 01.01.15.

Resultatregnskapet for 2015 viser et underskudd på kr. 8.817.018,-.

Samlede driftsinntekter er 11 millioner lavere enn 2014 og er hovedsakelig relatert til redusert nettobevilgning for 2015. Deler av reduksjonen skyldes innføring av nettoføringsordning for merverdiavgift og endring til belastningsfullmakt på kapittel 1633 merverdiavgift, noe som utgjør kr. 5,69 mill. Ellers er det en liten økning i inntekter relatert til endring i hvilke områder det gjøres tilsyn, prisendringer og flere tjenesteoppdrag.

Innføring av nettoføringsordningen medførte en endring i bokføring av merverdiavgift, fra å være en del av driftskostnadene til å føres som en balansepost mot avregning med statskassen. Tallene for 2015 og 2014 er dermed ikke direkte sammenlignbare, men den reelle økningen i totale driftskostnader er ca. 6 %, hensyntatt merverdiavgiften. Økningen er hovedsakelig relatert til lønn, husleie, leasing og flere tilsynsoppdrag med behov for frakt og transport. Lønnskostnadene er 53 % av totale driftskostnader, og kostnadene har økt med 3% siden 2014. Økningen er relatert til lønnsøkninger, betalt sykefravær og delvis fødselspermisjoner.

Balansen er økt med 6 %. Anleggsmidlene viser en nedgang på 4 %, da avskrivninger er større enn nyinvesteringer. Fordringene viser en økning på 38 %, og størsteparten av økningen er relatert til forskuddsbetalte kostnader som har motpost i leverandørgjeld. Kundefordringer sammenlignet med 01.01.2015, justert for avsatt til tap og endringer i opptjente, ikke fakturerte inntekter, viser en reduksjon på 7 %. Endringen i ikke inntektsført bevilgning tilsvarer endringer i anleggsmidler. Kortsiktig gjeld viser en økning på 53 % og mesteparten er relatert til leverandørgjeld, som har motpost i forskuddsbetalte kostnader. Forskjellen skyldes overgang til nettoføringsordning for merverdiavgift 01.01.15, da man av tekniske årsaker ikke bokførte fakturaer med forfall i 2015 før årsskiftet. Den avgiftspliktige omsetningen har økt, slik at skyldige offentlige avgifter stiger med 42 %. Den kortsiktige gjelden har økt mer enn fordringer, noe som gjenspeiles i avregning med statskassen, jf. note 7A.

Når det gjelder forskjeller mellom kostnader i periodisert regnskap og bevilgningsregnskapet, viser det periodiserte regnskapet kr. 3,6 millioner høyere kostnader. Av dette er kr. 2,2 millioner relatert til periodiserte kostnader og kr. 1,4 millioner relatert til at avskrivninger er større enn investeringer. For mer detaljer om bokført og rapportert mellomværende mot statskassen, se note 7B.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Justervesenet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert pr 26.02.2016, men revisjonsberetning antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2016.

Kjeller, 26.02.2016

Hans Arne Frøystein
fung. direktør
Justervesenet

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (“bestemmelsene”). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2015 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen “Netto rapportert til bevilgningsregnskapet” er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015							
Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling *	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindreutgift
0902	Justervesenet	01	Driftsutgifter	A	120 265 000	121 474 333	-1 209 333
0902	Justervesenet	21	Spesielle driftsutgifter	A	2 518 000	2 084 628	433 372
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter			5 890 907	
<i>Sum utgiftsført</i>					122 783 000	129 449 868	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3902	Justervesenet	01	Gebyrinntekter	B	65 679 000	66 169 900	490 900
3902	Justervesenet	03	Inntekter fra salg av tjenester	B	14 489 000	16 462 708	1 973 708
3902	Justervesenet	04	Oppdragsinntekter	B	2 498 000	2 117 988	-380 012
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			7 790 440	
<i>Sum inntektsført</i>					82 666 000	92 541 035	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						36 908 833	
Kapitalkontoer							
60080801	Norges Bank KK /innbetalinger					87 832 230	
60080802	Norges Bank KK/utbetalinger					-124 933 369	
709410	Endring i mellomværende med statskassen					192 306	
<i>Sum rapportert</i>						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst		2015	2014	Endring		
626009	Aksjer		98 153	98 153	0		
709410	Mellomværende med statskassen		-4 054 437	-4 246 742	192 306		

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
090201	6 085 000	114 180 000	120 265 000
090221	120 000	2 398 000	2 518 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht merinntektsfullmakt (justert for eventuell mva.)	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
090201		-1 209 333		-1 209 333	2 464 607			1 255 274	5 709 000	1 255 274
090221		433 372		433 372	-380 012			53 360	119 900	53 360

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Justervesenet har fullmakt til å overskride bevilgninger under kap. 902, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3902, post 01 og 03, og overskridelser under kap. 902, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap 3902, post 04. Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år. De samlede beløp som overføres kan imidlertid ikke overskride 5 prosent av driftsbevilgningen.

Merutgiften på samlet kroner 775 961 er blant annet knyttet til mer ressursbruk innen tilsyns- og tko- oppdrag av tungvekter, noe som medførte økte fraktkostnader. I løpet av 2015 så flyttet Norsk Akkreditering ut av lokalene til Justervesenet, slik at det ble en forflytning av kostnader fra post 21 til post 01. Justervesenet fortsatte i 2015 å utføre tilsyn ved bruk av tilsynsmetoder som ikke er gebyrbelagt, men inntektskravet ble passert med en liten margin. Etterspørselen etter tjenester fortsatte inn i 2015, slik at inntekten på salg av tjenester oversteg inntektskravet og det ble en total merinntekten på kroner 2.084.595

Mulig overførbart beløp

Justervesenet har en mulig overførbart bevilgning som søkes overført til 2016 på kr. 1.255.274,- på kap. 902, post 01 og kr. 53.360,- på kap. 902, post 21.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2015

	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetalinger fra gebyrer	66 169 900	64 434 090
Salgs- og leieinnbetalinger	18 265 136	16 410 774
Andre innbetalinger	315 559	376 745
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>	84 750 595	81 221 609
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	65 672 471	65 069 397
Andre utbetalinger til drift	52 825 828	52 836 311
<i>Sum utbetalinger til drift</i>	118 498 299	117 905 708
Netto rapporterte driftsutgifter	33 747 704	36 684 099
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetaling til investeringer	5 060 662	4 372 854
Utbetaling til kjøp av aksjer	0	0
Utbetaling av finansutgifter	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>	5 060 662	4 372 854
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	5 060 662	4 372 854
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	7 790 440	7 702 089
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	5 890 907	
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>	-1 899 532	-7 702 089
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	36 908 833	33 354 864
Oversikt over mellomværende med statskassen		
Eiendeler og gjeld	2015	2014
Forskudd	111 376	90 000
Kasse	11 122	6 744
Skyldig skattetrekk	-2 383 322	-2 345 238
Skyldige offentlige avgifter	-491 039	-45 278
Annen gjeld	-1 302 574	-1 952 970
Sum mellomværende med statskassen	-4 054 437	-4 246 742

Resultatregnskap

	Note	31.12.2015	31.12.2014
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	34 292 103	47 231 095
Inntekt fra gebyrer	1	65 675 024	64 810 779
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	1 103 767	1 379 495
Salgs- og leieinntekter	1	17 152 412	15 943 956
Gevinst ved avgang av anleggsmidler	1	1 000	26 760
Andre driftsinntekter			
<i>Sum driftsinntekter</i>		118 224 307	129 392 084
Driftskostnader			
Lønn og sosiale kostnader	2	67 099 046	65 247 044
Varekostnader		154 557	291 078
Andre driftskostnader	3	53 351 839	52 980 629
Avskrivninger	4,5	6 435 883	6 381 295
Nedskrivninger			
<i>Sum driftskostnader</i>		127 041 325	124 900 045
Driftsresultat		-8 817 018	4 492 039
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter			
Finanskostnader			
<i>Sum finansinntekter og finanskostnader</i>		0	0
Inntekter fra eierandeler i selskaper mv.			
Utbytte fra selskaper mv.			
<i>Sum inntekter fra eierandeler i selskaper mv.</i>		0	0
Resultat av periodens aktiviteter		-8 817 018	4 492 039
Avregninger			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	8 817 018	-4 492 039
Avregning bevilgningsfinansiert virksomhet (nettobudsjetterte)			
<i>Sum avregninger</i>		8 817 018	-4 492 039
Periodens resultat (til virksomhetskapital)		0	0
<i>Disponeringer</i>		0	0
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Inntekter av avgifter og gebyrer direkte til statskassen	8	195 490	81 740
Avregning med statskassen innkrevingsvirksomhet	8	195 490	81 740
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd til andre			
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning			
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		0	0

Balanse

	Note	31.12.2015	01.01.2015
EIENDELER			
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Forskning og utvikling			
Rettigheter og lignende immaterielle eiendeler	4	2 124 706	2 462 082
<i>Sum immaterielle eiendeler</i>		2 124 706	2 462 082
II Varige driftsmidler			
Bygninger, tomter og annen fast eiendom			
Maskiner og transportmidler	5	32 649 014	33 729 474
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	5	3 268 160	3 336 265
Anlegg under utførelse			
Beredskapsanskaffelser			
<i>Sum varige driftsmidler</i>		35 917 174	37 065 739
III Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i datterselskaper			
Investeringer i tilknyttet selskap			
Investeringer i aksjer og andeler	9	68 989	68 989
Obligasjoner og andre fordringer			
<i>Sum finansielle anleggsmidler</i>		68 989	68 989
Sum anleggsmidler		38 110 869	39 596 809
B. Omløpsmidler			
I Varebeholdninger og forskudd til leverandører			
Varebeholdninger	10	36 188	56 588
Forskuddsbetalinger til leverandører			
<i>Sum varebeholdninger og forskudd til leverandører</i>		36 188	56 588
II Fordringer			
Kundefordringer	11	7 896 646	10 311 425
Andre fordringer	12	7 577 973	1 494 839
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	13	2 484 793	1 215 106
<i>Sum fordringer</i>		17 959 412	13 021 370
III Kasse og bank			
Bankinnskudd			
Andre kontanter og kontantekvivalenter	14	11 122	6 744
<i>Sum kasse og bank</i>		11 122	6 744
Sum omløpsmidler		18 006 722	13 084 702
Sum eiendeler		56 117 591	52 681 511

Balanse

	Note	31.12.2015	01.01.2015
VIRKSOMHETSKAPITAL OG GJELD			
C. Virksomhetskapital			
I Innskutt virksomhetskapital			
Innskutt virksomhetskapital			
<i>Sum innskutt virksomhetskapital</i>		0	0
II Opptjent virksomhetskapital			
Opptjent virksomhetskapital			
<i>Sum opptjent virksomhetskapital</i>		0	0
Sum virksomhetskapital		0	0
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
Ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler	4, 5	38 041 880	39 527 820
Andre avsetninger for forpliktelser			
<i>Sum avsetning for langsiktige forpliktelser</i>		38 041 880	39 527 820
II Annen langsiktig gjeld			
Øvrig langsiktig gjeld			
<i>Sum annen langsiktig gjeld</i>		0	0
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		6 600 534	66 190
Skyldig skattetrekk		2 383 322	2 346 903
Skyldige offentlige avgifter		1 814 988	1 279 151
Avsatte feriepenger		5 838 026	5 577 908
Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	13	1 117 604	1 092 215
Annen kortsiktig gjeld	15	4 097 589	3 925 389
<i>Sum kortsiktig gjeld</i>		21 852 063	14 287 755
IV Avregning med statskassen			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	-3 776 353	-1 134 064
Avregning bevilgningsfinansiert virksomhet (nettobudsjetterte)			
Ikke inntektsført bevilgning (nettobudsjetterte)			
<i>Sum avregning med statskassen</i>		-3 776 353	-1 134 064
Sum gjeld		56 117 591	52 681 511
Sum virksomhetskapital og gjeld		56 117 591	52 681 511

Regnskapsprinsipper

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS) av desember 2009 (og SRS 1 av desember 2013).

ÅPNINGSBALANSE

Åpningsbalansen ble utarbeidet pr. 01.01.2008 og regnskap basert på SRS har vært ført parallelt med avlagt regnskap etter kontantprinsippet frem til 31.12.2014. Fra og med 2015 skal Justervesenet sette opp virksomhetsregnskapet etter SRS, og har i løpet av 2015 fått en oppdatert godkjenning av balansen pr. 01.01.2015 som brukes som sammenligning i oppstillingen. Ved utarbeidelse av åpningsbalansen i 2008 ble det lagt til grunn at bruksverdi basert på gjenanskaffelses-verdi representerer verdien for fysiske eiendeler, mens virkelig verdi benyttes når det gjelder finansielle eiendeler.

Ved fastsettelse av gjenanskaffelsesverdi ble det tatt hensyn til slit og elde, teknisk funksjonell standard og andre forhold av betydning for verdifastsettelsen. Verdi knyttet til nasjonaleiendom og kulturminner, i tillegg til kunst og bøker, ble ikke verdsatt ettersom det ikke forelå en reell bruksverdi for virksomheten.

Finansieringen av anleggsmidler (eksklusive finansielle anleggsmidler) som ble inkludert i åpnings-balansen for første gang, ble klassifisert som en langsiktig forpliktelse. Denne forpliktelsen er løst opp i takt med avskrivningen på de anleggsmidlene som finansieringen dekker.

For omløpsmidler er virkelig verdi benyttet som grunnlag for verdsettelsen. Omløpsmidler, fratrukket kortsiktig gjeld og eventuelle øvrige forpliktelser, fremkommer som avregning med stats-kassen.

TRANSAKSJONSBASERTE INNTEKTER

Inntekt resultatføres når den er opptjent. Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

INNTEKTER FRA BEVILGNINGSFINANSIERTE AKTIVITETER

Bevilgninger inntektsføres i den periode da aktiviteten som bevilgningen er forutsatt å finansiere er utført, det vil si i den perioden kostnadene påløper. Ved avleggelse av årsregnskapet er årets endelige bevilgning til drift inntektsført. Endelig bevilgning til drift tilsvarer årets bevilgninger og eventuelle belastningsfullmakter på post 01–29. Ubenyttet bevilgning som ikke kan overføres til neste regnskapsår, er ikke inntektsført.

Bevilgninger benyttet til investeringer føres på regnskapslinjen ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler i balansen med det beløpet som faktisk er investert i regnskapsperioden. Inntektsføring av bevilgning benyttet til investering skjer i takt med avskrivningene av anleggsmidlene. Overførbar investeringsbevilgning inntektsføres ikke.

KOSTNADER

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med bevilgning og tilskudd og overføringer, kostnadsføres i takt med at aktivitetene utføres.

PENSJONER

SRS 25 legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Det er følgelig ikke gjort beregning eller avsetning for eventuell over-/under-dekning i pensjonsordningen som tilsvarer NRS 6. Årets pensjonskostnad tilsvarer derfor årlig premiebeløp til Statens pensjonskasse (SPK)

KLASSIFISERING OG VURDERING AV BALANSEPOSTER

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet, og poster som knytter seg til varekretsløpet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmiddel/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger. Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved eventuell bruksendring.

IMMATERIELLE EIENDELER

Eksternt innkjøpte immaterielle eiendeler er balanseført.

VARIGE DRIFTSMIDLER

Varige driftsmidler er balanseført og avskrives over driftsmidlenes økonomiske levetid.

FINANSIERING AV PERIODISERTE POSTER

Omløpsmidler/kortsiktig gjeld

Nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler, har motpost i avregning med statskassen. Avregningen gir således et uttrykk for statens eierkapital når det gjelder kortsiktige poster og eventuelle finansielle anleggsmidler.

Anleggsmidler

Balanseført verdi av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler har motpost i regnskapslinjen ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler. Dette representerer finansieringen av disse anleggsmidlene. Ved tilgang av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler balanseføres anskaffelseskostnaden. Samtidig føres et tilsvarende beløp til reduksjon av resultatposten inntekt fra bevilgninger og til økning av balanseposten ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler.

Avskrivning av anleggsmidler kostnadsføres. I takt med gjennomført avskrivning inntektsføres et tilsvarende beløp under inntekt fra bevilgning. Dette gjennomføres ved at finansieringsposten ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler oppløses i takt med at anleggsmidlet forbrukes i virksomheten. Konsekvensen av dette er at avskrivningene har en resultatnøytral effekt.

Ved realisasjon/avgang av driftsmidler resultatføres regnskapsmessig gevinst/tap. Gevinst/tap beregnes som forskjellen mellom salgsvederlaget og balanseført verdi på realisasjonstidspunktet. Resterende bokført verdi av ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidlet på realisasjonstidspunktet, inntektsføres.

INVESTERINGER I AKSJER OG ANDELER

Investeringer i aksjer og andeler balanseføres til kostpris. Dette gjelder både langsiktige og kortsiktige investeringer. Mottatt utbytte og andre utdelinger inntektsføres som annen finansinntekt.

VAREBEHOLDNINGER

Lager av innkjøpte varer er verdsatt til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Egentilvirkede ferdigvarer og varer under tilvirkning er vurdert til full tilvirkningskost. Det foretas nedskrivning for påregnelig ukurans.

FORDRINGER

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

VALUTA

Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt. Her er Norges Banks daglige spotkurs ved regnskapsårets slutt lagt til grunn.

SELVASSURANDØRPRINSIPP

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

STATENS KONSERNKONTOORDNING

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likvider gjennom året. Virksomhetene har en trekk-rettighet på sin konsernkonto som tilsvarer netto bevilgning. Forskjellen mellom inntektsført bevilgning og netto trekk på konsernkontoen inngår i avregning med statskassen. Ved årets slutt gjelder særskilte regler for oppgjør/overføring av mellomværende. For bruttobudsjetterte virksomheter nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Bruttobudsjetterte virksomheter kan unnlate å utarbeide kontantstrømoppstilling, fordi disse virksomhetene utarbeider en artskontorapportering som en del av årsregnskapet. Justervesenet har derfor ikke satt opp kontantstrømoppstilling.

Note 1 Driftsinntekter

	31.12.2015	31.12.2014
Inntekt fra bevilgninger		
Årets bevilgning fra overordnet departement*	33 912 000	45 100 000
Årets bevilgning fra andre departement, belastningsfullmakt	0	0
- brutto benyttet til investeringer i immaterielle eiendeler og varige driftsmidler av årets bevilgning	-5 104 772	-4 409 238
- ubrukt bevilgning til investeringsformål (post 30-49)	0	0
+ utsatt inntekt fra forpliktelse knyttet til investeringer (avskrivninger)	6 435 883	6 381 295
+ utsatt inntekt fra forpliktelse knyttet til investeringer (bokført verdi avhendede anleggsmidler)	154 828	159 039
+ inntekt til pensjoner	0	0
- utbetaling av tilskudd til andre	0	0
Reduksjon av fjorårets overførte bevilgning som var høyere enn mulig overførbar	-1 105 837	0
Sum inntekt fra bevilgninger	34 292 103	47 231 095
Inntekt fra gebyrer		
Kontrollgebyrer	64 688 486	63 698 898
Edelmetall årsgebyr	701 482	733 000
Nasjonale typegodkjenninger	285 057	378 881
Sum inntekt fra gebyrer	65 675 024	64 810 779
Inntekt fra tilskudd og overføringer		
<i>Inntekt fra tilskudd og overføringer fra andre statlige forvaltningsorganer</i>	0	0
<i>Inntekt fra tilskudd og overføringer fra andre</i>		
Inntekt fra tilskudd og overføringer fra EU	1 028 767	1 079 495
Inntekt fra tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	75 000	300 000
<i>Sum inntekt fra tilskudd og overføringer fra andre</i>	1 103 767	1 379 495
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer	1 103 767	1 379 495
Salgs- og leieinntekter		
Kalibrering	6 755 810	5 854 971
TKO-oppgaver	6 556 705	6 619 067
FoU/måleoppdrag/diverse tjenester	1 807 282	1 159 242
Oppdrag	1 802 429	1 982 467
Kurs	230 187	328 209
Sum salgs- og leieinntekter	17 152 412	15 943 956
Gevinst ved avgang av anleggsmidler		
Salg av eiendom	0	0
Salg av maskiner, utstyr mv.	1 000	26 760
Salg av andre driftsmidler	0	0
Gevinst ved avgang av anleggsmidler	1 000	26 760
Andre driftsinntekter		
Andre inntekter 1	0	0
Sum andre driftsinntekter	0	0
Sum driftsinntekter	118 224 307	129 392 084

Beregning av årets netto tilgang for bruttobudsjetterte virksomheter med inntektsbevilgninger

Kapittel og post	Utgiftsbevilgning	Inntektsbevilgning (-)	Netto tilgang
0902.01/3902.01/3902.03	114 180 000	(80 168 000)	34 012 000
0902.21/3902.04	2 398 000	(2 498 000)	(100 000)

Årsregnskap 2015

Note 2 Lønn og sosiale kostnader

	31.12.2015	31.12.2014
Lønninger	48 404 012	46 398 886
Feriepenger	5 838 026	5 577 908
Arbeidsgiveravgift	7 840 203	7 775 306
Pensjonskostnader*	6 362 122	6 097 712
Sykepenger og andre refusjoner	-2 142 312	-1 413 373
Andre ytelser	796 995	810 605
Sum lønn og sosiale kostnader	67 099 046	65 247 044

Antall årsverk**: 92 92

* Nærmere om pensjonskostnader

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2015 er 12 prosent. Premiesatsen for 2014 var 12,35 prosent.

** Nærmere om årsverk

Ett årsverk defineres som en person i 100 % stilling i et helt år. Årsverksberegningen reduseres ikke av ferieuttak eller avspasering av fleksitid og reisetid, men reduseres for annet fravær > 1 dag.

Note 3 Andre driftskostnader

	31.12.2015 *	31.12.2014
Husleie	20 713 668	19 811 905
Vedlikehold egne bygg og anlegg	-	-
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	432 838	494 927
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	2 857 767	3 667 448
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	1 016 084	1 026 544
Mindre utstyrsanskaffelser	949 595	1 291 719
Leie av maskiner, inventar og lignende	5 196 887	5 349 520
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	2 405 816	2 520 624
Reiser og diett	6 269 030	6 072 544
Medlemskap	1 688 998	1 492 744
Frakt, transport, drivstoff	7 599 016	6 924 765
Tap og lignende	588 463	329 366
Driftskostnader viderefakturert NA	1 410 796	1 560 999
Øvrige driftskostnader	2 222 880	2 437 523
Sum andre driftskostnader	53 351 839	52 980 629

* Kostnader for 2015 er eksklusive merverdiavgift iht. nettoføringsordningen

Årsregnskap 2015

Note 4 Immaterielle eiendeler

	FoU	Rettigheter mv.	Immaterielle eiendeler under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2015	0	10 096 724	0	10 096 724
Tilgang i 2015	0	487 177	0	487 177
Avgang anskaffelseskost i 2015 (1)	0	0	0	0
Fra immaterielle eiendeler under utførelse til annen gruppe i 2015	0	0	0	0
<i>Anskaffelseskost 31.12.2015</i>	0	10 583 901	0	10 583 901
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2015	0	0	0	0
Nedskrivninger i 2015	0	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2015	0	7 634 643	0	7 634 643
Ordinære avskrivninger i 2015	0	824 552	0	824 552
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2015 (1)	0	0	0	0
Balanseført verdi 31.12.2015	0	2 124 706	0	2 124 706

Avskrivningssatser (levetider)	Virksomhets-spesifikt	5 år / lineært	Ingen avskrivning	
--------------------------------	-----------------------	----------------	-------------------	--

Note 5 Varige driftsmidler

	Tomter	Bygninger	Infrastruktur-eiendeler	Maskiner, transportmidler	Driftsløse, inventar, verkøy o.l.	Anlegg under utførelse	Beredskapsanskaffelser	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2015	0	0	0	103 993 595	10 807 990	0	0	114 801 585
Tilgang i 2015	0	0	0	4 188 758	428 837	0	0	4 617 595
Avgang anskaffelseskost i 2015 (1)	0	0	0	-1 025 758	-214 136	0	0	-1 239 893
Fra anlegg under utførelse til annen gruppe i 2015	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Anskaffelseskost 31.12.2015</i>	0	0	0	107 156 595	11 022 691	0	0	118 179 286
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2015	0	0	0	32 667	0	0	0	32 667
Nedskrivninger i 2015	0	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2015	0	0	0	70 231 455	7 471 725	0	0	77 703 180
Ordinære avskrivninger i 2015	0	0	0	5 100 086	511 244	0	0	5 611 331
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2015 (1)	0	0	0	-856 627	-228 438	0	0	-1 085 065
Balanseført verdi 31.12.2015	0	0	0	32 649 014	3 268 160	0	0	35 917 174

Avskrivningssatser (levetider)	Ingen avskrivning	10-60 år dekomponert lineært	Virksomhets-spesifikt	3-15 år lineært	3-15 år lineært	Ingen avskrivning	Virksomhets-spesifikt	
--------------------------------	-------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------	-----------------	-------------------	-----------------------	--

Avhendelse av varige driftsmidler i 2015:

Vederlag ved avhendelse av anleggsmidler				69 500				
- Bokført verdi avhendede anleggsmidler				-154 829				
= Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0	0	-85 329	0	0	0	-85 329

Årsregnskap 2015

Note 6 Finansinntekter og finanskostnader

	31.12.2015	01.01.2015
Finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Agiogevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum finansinntekter	0	0

Finanskostnader

Rentekostnad	0	0
Nedskrivning av aksjer	0	0
Agiotap	0	0
Annen finanskostnad	0	0
Sum finanskostnader	0	0

Utbytte fra selskaper mv.

Mottatt utbytte fra selskap 1	0	0
Mottatt utbytte fra selskap 2	0	0
Mottatt utbytte fra selskap 3...	0	0
Sum mottatt utbytte	0	0

Grunnlag beregning av rentekostnad på investert kapital

	31.12.2015	01.01.2015	Gjennomsnitt i perioden
Balanseført verdi immaterielle eiendeler	2 124 706	2 462 082	2 293 394
Balanseført verdi varige driftsmidler	35 917 174	37 065 739	36 491 456
Sum	38 041 880	39 527 820	38 784 850

Antall måneder på rapporteringstidspunktet: (Må fylles ut)

12

Gjennomsnittlig kapitalbinding i år 2015:

38 784 850

Fastsatt rente for år 2015:

2,05 %

Beregnet rentekostnad på investert kapital:*

795 089

*Beregnet rentekostnad på investert kapital skal kun gis som noteopplysning. Den beregnede rentekostnaden skal ikke regnskapsføres.

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen (bruttobudsjetterte virksomheter)

A) Avregning med statskassen

	31.12.2015	01.01.2015	Endring
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler	68 989	68 989	0
<i>Sum</i>	68 989	68 989	0
Omløpsmidler			
Varebeholdninger og forskudd til leverandører	36 188	56 588	-20 400
Kundefordringer	7 896 646	10 311 425	-2 414 779
Andre fordringer	7 577 973	1 494 839	6 083 134
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	2 484 793	1 215 106	1 269 687
Kasse og bank	11 122	6 744	4 378
<i>Sum</i>	18 006 722	13 084 702	4 922 020
Annen langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-6 600 534	-66 190	-6 534 344
Skyldig skattetrekk	-2 383 322	-2 346 903	-36 419
Skyldige offentlige avgifter	-1 814 988	-1 279 151	-535 838
Avsatte feriepenger	-5 838 026	-5 577 908	-260 118
Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	-1 117 604	-1 092 215	-25 389
Annen kortsiktig gjeld	-4 097 589	-3 925 389	-172 201
<i>Sum</i>	-21 852 063	-14 287 755	-7 564 308
Avregning med statskassen*	-3 776 353	-1 134 064	-2 642 288

Nettosummen av omløpsmidler og kortsiktig gjeld vil som hovedregel ha sin finansiering knyttet til regnskapslinjen *Avregning med statskassen*. Immaterielle eiendeler og varige driftsmidler vil som hovedregel følge forpliktelsesmodellen, dvs. ha finansiering (motpost) klassifisert som avsetning for langsiktige forpliktelser på regnskapslinjen *Ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler*.

Avstemming av periodens resultat mot endring i avregning med statskassen (kongruensavvik)

Konsernkonto utbetaling	-124 933 369
Konsernkonto innbetaling	87 832 230
<i>Netto trekk konsernkonto</i>	-37 101 139
Innbetaling innkrevingsvirksomhet	-195 490
Utbetaling tilskuddsforvaltning	0
Inntektsført fra bevilgning (kontogruppe 19)	32 806 163
Arbeidsgiveravgift/gruppeliv rapportert på kap. 5700/5309	-7 790 440
Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift rapportert på statskonto 1633.01	5 891 577
Tilbakeførte utsatte inntekter ved avgang anleggsmidler, der forpliktelsen ikke er resultatført	0
Korrigerer av avsetning for feriepenger (ansatte som går over i annen statlig stilling)	0
Andre avstemmingsposter (bokført, ikke deklarerert merverdiavgift mot mellomværende iht. nettoføringsordnin	214 598
<i>Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto</i>	-6 174 730
Resultat av periodens aktiviteter før avregning mot statskassen	8 817 018
Sum endring i avregning med statskassen	2 642 288

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen (bruttobudsjetterte virksomheter)

B) Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2015	31.12.2015	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler	68 989	0	68 989
<i>Sum</i>	68 989	0	68 989
Omløpsmidler			
Varebeholdninger og forskudd til leverandører	36 188	0	36 188
Kundefordringer	7 896 646	0	7 896 646
Andre fordringer	7 577 973	111 376	7 466 597
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	2 484 793	0	2 484 793
Kasse og bank	11 122	11 122	0
<i>Sum</i>	18 006 722	122 498	17 884 224
Annen langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-6 600 534	0	-6 600 534
Skyldig skattetrekk	-2 383 322	-2 383 322	0
Skyldige offentlige avgifter	-1 814 988	-491 039	-1 323 949
Avsatte feriepenger	-5 838 026		-5 838 026
Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	-1 117 604	-1 151 193	33 589
Annen kortsiktig gjeld	-4 097 589	-151 381	-3 946 208
<i>Sum</i>	-21 852 063	-4 176 935	-17 675 128
Sum	-3 776 353	-4 054 437	278 084

Mellomværende med statskassen består av tidsavgrensningsposter som er rapportert til statsregnskapet (S-rapport). Avregning med statskassen inneholder mellomværende med statskassen, men også flere tidsavgrensningsposter enn det som er rapportert til statsregnskapet.

Note 8 Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2015	31.12.2014
Overtredelsesgebyr	195 490	81 740
Sum avgifter og gebyrer direkte til statskassen	195 490	81 740

Årsregnskap 2015

Note 9 Investeringer i aksjer og andeler

	Forretnings- kontor	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierande 1	Stemme- andel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi kapitalregnskap	Balanseført verdi virksomhets-
Aksjer									
Kjeller Innovasjon AS*	Skedsmo	20.05.2000	1137	0,2 %	0,2 %	1 423 000	46 033 584	98 153	68 989
Balanseført verdi 31.12.2015								98 153	68 989

* Tidligere Campus Kjeller AS.

Tallene er fra årsregnskapet 2014.

Note 10 Varebeholdninger

	31.12.2015	01.01.2015
Anskaffelseskost		
Beholdninger anskaffet til internt bruk i virksomheten	0	0
Beholdninger beregnet på videresalg	36 188	56 588
Sum anskaffelseskost	36 188	56 588
Ukurans		
Ukurans i beholdninger til internt bruk i virksomheten	0	0
Ukurans i beholdninger beregnet på videresalg	0	0
Sum ukurans	0	0
Sum varebeholdninger	36 188	56 588

Note 11 Kundefordringer

	31.12.2015	01.01.2015
Kundefordringer til pålydende	8 311 646	10 311 425
Avsatt til forventet tap (-)	-415 000	0
Sum kundefordringer	7 896 646	10 311 425

Årsregnskap 2015

Note 12 Andre kortsiktige fordringer

	31.12.2015	01.01.2015
Forskuddsbetalt lønn	0	0
Reiseforskudd	111 376	90 000
Personallån	0	0
Andre fordringer på ansatte	0	0
Forskuddsbetalte kostnader*	7 397 041	1 404 839
Andre fordringer	69 556	0
Fordring på datterselskap mv.	0	0
Sum andre kortsiktige fordringer	7 577 973	1 494 839

*Forskuddsbetalte kostnader består hovedsakelig av husleie og medlemskap.

Note 13 Opptjente, ikke fakturerte inntekter / Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter

Opptjente, ikke fakturerte inntekter (fordring)

	31.12.2015	01.01.2015
Timefakturerte prosjekter (TKO, typegodkjenning m	893 892	757 800
Stykkpris-fakturerte tjenester (kontrollgebyrer m.m.)	1 217 632	21 800
Internasjonale prosjekter	373 269	435 506
Sum opptjente, ikke fakturerte inntekter	2 484 793	1 215 106

Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter (gjeld)

	31.12.2015	01.01.2015
EMRP (deltakelse i internasjonalt prosjekt)	1 117 604	1 092 215
Sum forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	1 117 604	1 092 215

Note 14 Bankinnskudd, kontanter og lignende

	31.12.2015	01.01.2015
Håndkasser og andre kontantbeholdninger	11 122	6 744
Sum bankinnskudd og kontanter	11 122	6 744

Årsregnskap 2015

Note 15 Annen kortsiktig gjeld

	31.12.2015	01.01.2015
Skyldig lønn	2 489 074	2 119 214
Skyldige reiseutgifter	0	0
Annen gjeld til ansatte	0	0
Påløpte kostnader	1 574 926	1 586 601
Annen kortsiktig gjeld	33 589	45 395
Gjeld til datterselskap mv.	0	0
Sum annen kortsiktig gjeld	4 097 589	3 751 210

Påløpte kostnader består hovedsakelig av påløpt pensjonspremie.

Årsregnskap 2015

Note 16 Leieavtaler

Leie av ikke balanseførte driftsmidler (operasjonell lease):

Avtaler	Årlig beløp pr. 2015	Leieperioden opphører
Husleie Kjeller*	19 446 808	2037
Husleie Bergen	537 600	2025
Husleie Ålesund	94 000	2022
Husleie Stavanger	458 544	2023
Husleie Trondheim	352 116	2018
Husleie Tromsø	550 272	2016
Leasing av tjenestebiler	1 054 707	2016
Leasing av tjenestebiler	1 454 587	2017
Leasing av tjenestebiler	656 228	2018
Leasing av tjenestebiler	217 057	2019

*Løpetid på 40 år fra 1997

Vedlegg 1

Registreringskjema for tilstandsrapportering – kjønns

		Kjønnsbalanse			Månedslønn	
		Menn %	Kvinner %	Total (N)	Menn Kroner	Kvinner Kroner
Totalt i Justervesenet	2015	70 %	30 %	100	44.658	45.346
	2014	70,1 %	29,9 %	97	44.248	44.630
Direktør, avdel.dir., adm.sjef, avdelingsleder	2015	40 %	60 %	5	69.229	72.558
	2014	40 %	60 %	5	69.071	72.397
Gruppenleder, distrikts-sjef, økonomisjef	2015	80 %	20 %	10	53.806	55.633
	2014	75 %	25 %	8	52.476	54.767
Sjefingeniør, senioringeniør	2015	73,3 %	26,7 %	15	51.890	48.752
	2014	86,7 %	14,3 %	14	52.328	50.054
Overingeniør	2015	85 %	15 %	14	42.345	39.963
	2014	80 %	20 %	15	41.919	40.464
Ingeniør, Avdelingsingeniør	2015	97 %	3 %	33	38.742	37.700
	2014	93,9 %	6,1 %	33	38.411	36.967
Semiorrådgiver	2015	28,6 %	71,4 %	7	52.921	48.570
	2014	28,6 %	71,4 %	7	51.713	48.287
Rådgiver, førstekonulent	2015	50 %	50 %	6	44.219	39.864
	2014	60 %	40 %	5	43.581	39.196
Konulent, førstesekretær	2015		100 %	10		35.635
	2014		100 %	10		35.228

		Antall tilsatte	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær	
			M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Justervesenet	2015	100	1,0	1,0	1,0	-	-	2,53	2,01	1,68
	2014	97	1,03	1,03	1,03	1,03	0,17	1,12	0,96	1,81

Kommentar til nedre tabell:

Prosentene er beregnet av totalt antall mulige dagerverk for hele Justervesenet.

(For foreldrepermisjon og legemeldt sykefravær er tallene for 2014 korrigert).